

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Bakalářská práce

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

**Internet a jeho rizika
z pohledu žáků základní školy**

Autor: Romana Šímová
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.
Studijní program: Sociální pedagogika, specializace v pedagogice
Datum odevzdání: 23. 3. 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Internet a jeho rizika z pohledu žáků základní školy“ vypracovala samostatně a použila jsem pramenů a zdrojů, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Zlivi dne 23. března 2012

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu bakalářské práce Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za poskytnutí cenných rad a podnětů při zpracování mé bakalářské práce.

Poděkování patří i pedagogům základních škol ve Zlivi a v Hluboké nad Vltavou za jejich ochotu a vstřícnost při realizaci mého výzkumu.

Anotace

ŠÍMOVÁ, R. *Internet a jeho rizika z pohledu žáků základní školy: bakalářská práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie, 2012. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

Klíčová slova: Internet, sociální sítě, děti, komunikace, rizika, negativní jevy, prevence.

Bakalářská práce „Internet a jeho rizika z pohledu žáků základní školy“ je zaměřena na problematiku internetového prostředí. Cílem práce je zjistit, k jaké činnosti žáci základní školy internet nejvíce využívají a zda jsou obeznámeni s riziky tohoto prostředí. Teoretická část se zabývá internetovými sociálními sítěmi, kde jednotlivé kapitoly upozorňují na negativní jevy, které jsou s nimi spojené a následně doporučují, jak se proti těmto nebezpečím bránit. Praktická část popisuje výsledky výzkumu, který zjišťoval vztah žáků k internetu a sociálním sítím. Odhaluje rozšířenost a oblíbenost sociálních sítí mezi žáky, nejpoužívanější nástroje komunikace, jaké osobní informace žáci na sociálních sítích uvádí a zda mají nějakou negativní zkušenost s ostatními uživateli internetu.

Abstrakt

The internet and its hazards from the students point of view at elementary school

Keywords: Internet, social networks, children, communication, risks, negative phenomena, prevention.

The bachelor work „The internet and its hazards from the students point of view at elementary school“ is focused on the issues of the internet environment. The goal of the work is to find out, for which activity the grammar school students use internet at most, and whether they are familiar with the risks of this environment. The theoretical part focuses on internet social network, where particular chapters highlight the negative phenomena, which are connected with them, and subsequently recommend, how to defend against this danger. The practical part describes the results of the research, which detected the relationship of the students to the internet and social network. It reveals the currency and popularity of social network among students, the most used communication tools, which personal data are mentioned by students on social network, and whether the students have any negative experience with other internet users.

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIÁLNÍ SÍŤE	10
1.1 FACEBOOK. COM	12
1.2 LIDÉ. CZ	13
1.3 SPOLUŽÁCI. CZ	13
2 KOMUNIKACE NA INTERNETU	14
2.1 JAZYK A TEXT V ELEKTRONICKÉ KOMUNIKACI.....	16
3 RIZIKA INTERNETOVÝCH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	17
3.1 ŠIKANA V KYBERPROSTORU	18
3.2 KYBERGROOMING	20
3.3 KYBERSTALKING.....	22
3.4 DALŠÍ NEBEZPEČNÉ JEVI	23
3.5 ZÁVISLOST NA INTERNETU	24
4 PREVENCE	27
4.1 NETIKETA	28
4.2 BEZPEČNÉ CHOVÁNÍ NA INTERNETU	29
4.3 PROJEKTY NA OCHRANU DĚTÍ.....	30
4.4 DALŠÍ PROJEKTY	33
II. PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 CÍLE A ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU	34
5.1 PŘEDPOKLADY VÝZKUMU	34
5.2 POUŽITÁ METODA VÝZKUMU	34
5.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	35
6 VYHODNOCENÍ A POPIS VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	37
7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ	56
ZÁVĚR	59

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
INTERNETOVÉ ZDROJE	63
SEZNAM TABULEK	67
SEZNAM GRAFŮ	68
PŘÍLOHY	69

ÚVOD

Informační technologie zasahují do všech oblastí našeho života. Usnadňují práci mnoha profesí, využívají se ve výuce, umožňují sdílet informace a znalosti. Po internetu můžeme nakupovat, telefonovat, komunikovat se svojí bankou, sledovat televizní programy a lze se k němu připojit i prostřednictvím mobilního telefonu. V nedávné minulosti byl pro většinu lidí neznámým pojmem, dnes je pro mnohé nezbytnou nutností.

Internet jako dominantní mediální prostředek, ovlivňuje životní styl celé společnosti. Nabízí velké množství různých možností a neustále se rozšiřuje. Pro většinu lidí, zejména pro mladé uživatele, se stal především rychlým a pohodlným nástrojem komunikace a hlavním zdrojem zábavy. S rozvojem internetu však souvisí i nárůst negativních jevů v tomto prostředí. Jedná se nejen o kriminalitu namířenou proti počítačům, jejich hardwaru, datům apod., ale i o zneužití, které se dotýká ostatních uživatelů. Internetová anonymita dává prostor pro nové formy útoků, jejichž záměrem je omezit, poškodit nebo ovlivnit jedince. Sociální sítě, chaty, diskusní skupiny, komunikační programy aj. využívají útočníci pro získání osobních dat a informací, které následně zneužívají. Rizikovou skupinu tvoří především děti, které jsou příliš důvěřivé a často si neuvědomují, jaké nebezpečí může přinést komunikace s neznámým člověkem.

Dnešní děti vyrůstají v digitálním světě, jsou zvědavé, vynalézavé a nové technologie umí mnohdy ovládat lépe než jejich rodiče. Online prostředí, které je dětem blízké, však nepřináší jen zábavu, ale i různá rizika a nástrahy, na které je třeba neustále upozorňovat.

Téma bakalářské práce „Internet a jeho rizika z pohledu žáků základní školy“ jsem si vybrala proto, že sama mám dvě dcery ve školním věku, pro které se stal internet, a zejména sociální síť Facebook, hlavní náplní jejich volného času. Daná problematika se mne dotýká tím více, že internet nejvíce využívají ke komunikaci a jako její nástroj používají především chat a komunikační program Skype.

Cílem bakalářské práce je zjistit povědomí žáků o rizicích internetového prostředí, jaké sociální sítě nejvíce využívají a co je na internetové komunikaci přitahuje.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se práce nejprve věnuje charakteristice nejrozšířenějších sociálních sítí a představuje ty, jež jsou nejvíce využívány dětmi. Následující kapitola se zabývá komunikací na internetu a jazykovými prostředky, které internetoví uživatelé používají. V kapitole „Rizika sociálních sítí“ práce upozorňuje na nebezpečné komunikační praktiky, specifikuje pojmy jako kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking a popisuje i další nebezpečné jevy. Tématem poslední kapitoly je prevence, která je zaměřena proti rizikovým jevům ve virtuálním prostředí. Seznamuje děti se zásadami bezpečného užívání internetu a radí rodičům, jaké kroky mají podniknout pro to, aby se jejich děti po internetu pohybovaly co nejbezpečněji. Součástí této kapitoly jsou i různé projekty na ochranu dětí před kybernetickým nebezpečím.

Praktická část se zaměřuje na žáky druhého stupně základní školy, kde na základě dotazníkového šetření zjišťuje jejich vztah k internetu a k internetovým sociálním sítím, zda jsou obeznámeni s riziky, se kterými se mohou v tomto prostředí setkat a mají-li s negativními jevy na internetu nějaké zkušenosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ

„Sociální sítě jsou služby určené pro komunity lidí, kteří navzájem sdílí svá data ve virtuální síti. Tyto služby nabízí různé možnosti interakce mezi uživateli, např. chaty, zprávy, diskusní skupiny apod.

Obecným principem sociálních sítí je možnost vytvoření vlastního profilu. Jednotliví uživatelé si pak přidávají ostatní, kteří je nějak zaujmou (např. společnými zájmy), mezi přátele. Ve většině případů musí být přidání do přátel potvrzeno z obou stran.“¹

Pojem sociální síť je v dnešní době spojován především s internetem. Můžeme se s ním však setkat i v sociologii, odkud pochází, a kde popisuje strukturu skupin lidí, kteří jsou propojeni vzájemnými vazbami (např. společnými zájmy, přátelstvím, názory, rasovou nebo náboženskou příslušností, zkušenostmi, prožitky). S rozvojem internetu se začalo stále více lidí se stejnými zájmy sdružovat do komunit kolem webů a jejich diskusních fór. Díky tomu se začaly vytvářet nové sociální sítě, jejichž uživatelé se znali jen prostřednictvím určité webové stránky. Vznikl tak nový přenesený význam sociologického pojmu „sociální síť“ ve smyslu pojmenování komunitních internetových stránek.²

Tématem sociálních sítí se zabýval již sociolog Georg Simmel, jehož práce obsahují zajímavé myšlenky, které by se daly aplikovat i na webové sítě. Na jeho práci pak navázali J. L. Moreno, který tento pojem začal systematicky analyzovat a skupina sociologů z Harvardu v čele s Lloyd Warnerem a Elton Mayo, jež blíže vztahy v sítích zkoumala.³

¹ SYMBIO. *Social Networking* [online]. 2011.[cit. 2011- 06-18].

Dostupné z WWW: <<http://www.symbio.cz/slovník/social-networking-socialni-site.html>>

² NÝVLTOVÁ, T. *Sociální sítě*. Kisk. [online]. 18. 06. 2010. [cit. 2011-08-09].

Dostupné z WWW: <http://kisk.phil.muni.cz/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%ADt%C4%9B>

³ PLATKO, O. *Sociální sítě 1. díl*. O webu.cz [online]. 29. 06 2009. [cit. 2011-08-09].

Dostupné z WWW: <<http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-1-dil>>

Sociální sítě (zvané též společenské nebo komunitní) patří k nejužívanějším internetovým stránkám. Jejich služby využívá široké spektrum veřejnosti - od dětí⁴ přes firmy a podnikatele až po seniory. Staly se místem k setkávání lidí a navazování kontaktů s přáteli, zákazníky i obchodními partnery. Internetových sociálních sítí je mnoho a mají své uživatele po celém světě. Některé jsou určeny k seznámení, jiné se orientují na hledání pracovních míst, budování a sledování vlastní kariéry, navazování a udržování obchodních kontaktů, případně sdružují umělce či členy určitého etnika. Většina sociálních sítí se zaměřuje na sdílení multimédií, diskuse, hledání přátel a spolužáků.⁵ Mezi nejznámější zahraniční sociální sítě u nás patří Facebook, Twitter, MySpace, z českých jsou to pak Lidé, Spolužáci a Líbím se ti.

Sociální sítě můžeme dělit na otevřené, tzn., že se může zaregistrovat každý uživatel, nebo uzavřené (např. v rámci firmy). Společným znakem sociálních sítí kromě sdružování lidí jsou profily. Každý uživatel má svou stránku, kde jsou o něm uvedeny různé informace, např. osobní údaje, záliby, fotografie atd. Profil je možný ve většině sociálních sítí nastavit tak, aby byl přístupný jen vybraným uživatelům, tzv. „přátelům“. Dalším společným znakem je komunikace, která obvykle probíhá dvěma způsoby. Prvním způsobem je přímá zpráva, kterou vidí jen odesílatel a příjemce, zatímco druhý způsob spočívá v hromadném rozesílání lidem, s nimiž má odesílatel nějakou vazbu. Zprávy, videa nebo odkazy se automaticky vybraným uživatelům zobrazí.⁶

Internetové sociální sítě jsou médiem nové generace. Spojují všechny přednosti blogu, chatu, emailu a jiných aplikací. Jejich oblíbenost zejména mezi mladými lidmi je obrovská a počet jejich uživatelů roste geometrickou řadou. Představují velkou výhodu nejen pro jednotlivce, ale i pro firmy a komerční využití. Možnost velkého množství přátel, komunikace a interakce s lidmi třeba i z jiného konce světa, jsou díky sociálním sítím neomezené.⁷

⁴ Pro potřeby své práce míním věk od 10 do 15 let.

⁵ *Není jenom Facebook*. Informační bulletin [online]. 2010, č. 1. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW: <http://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2010_01.pdf>

⁶ PLATKO, O. *Sociální sítě 2. díl, společné prvky*. O webu. [online]. 02. 07. 2009. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW: <<http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-2-dil-spolecne-prvky>>

⁷ VLACH, R. *Sociální sítě*. Na volné noze. [online]. 11. 12. 2009. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW: <<http://navolnenoze.cz/blog/socialni-site/>>

1.1 Facebook. com

Žádné jiné téma nevyvolává takové diskuse jako Facebook. Tento fenomén se stal běžnou součástí života lidí všech věkových kategorií. Jeho stránky navštěvují stovky milionů uživatelů po celém světě a své výsadní postavení má i v České republice.⁸ Hlavním záměrem této sociální sítě je především zajistit kontakt mezi lidmi a usnadnit komunikaci.

Facebook je zahraniční společenský server, který umožňuje vytvořit síť přátel a sdílet s nimi zážitky, informace, fotografie a videa. Nabízí velké množství aplikací, které mohou spoluvytvářet i ostatní uživatelé. Mezi nejoblíbenější patří hry, testy, kvízy a ankety, jejichž účelem je především pobavit. Jeho nedílnou součástí je i možnost vytvářet skupiny lidí se společnými zájmy, koníčky nebo názory.⁹ Facebook funguje na principu registrace a vytvoření vlastního profilu. Profil lze nastavit tak, že je zpřístupněn všem nebo jen vybraným uživatelům, kteří jsou označeni jako „přátelé“.

Na úvodní stránce Facebooku lze najít mimo jiné odkaz o podmínkách jeho užívání a nastavení soukromí. Zaregistrovat se na tuto sociální síť mohou uživatelé od 13 let. Rodičům pak doporučuje, aby své děti poučili o možných rizicích, se kterými se mohou na sociálních sítích setkat.¹⁰ Předností této komunitní sítě je velká uživatelská základna, možnost filtrovat zobrazované novinky, tvořit seznamy přátel a jednoduchá grafika. Mezi záporné stránky můžeme zařadit návyk na této sociální síti.

Facebook byl původně založen jako komunitní systém pro studenty Harvardské univerzity a jeho účelem bylo, aby se studenti na základě uveřejněných fotografií a jmen vzájemně poznali. Popularita Facebooku rychle rostla. Po několika měsících byl zpřístupněn i dalším americkým univerzitám a od roku 2006 se může připojit každý, kdo dosáhl 13 let věku. Jeho zakladatel Mark Zuckerberg na počátku jistě netušil, že se během krátké doby zařadí mezi nejnavštěvovanější stránky na světě.¹¹

⁸ DOČEKAL, D. *Česko a sociální síť v číslech*. Lupa.cz [online]. 05. 08. 2011. [cit. 2011-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/cesko-a-socialni-site-v-cislech/>>

⁹ OLIVER, D. *500 Internet*. Praha: Slovart, 2008.

¹⁰ *Facebook - síť přátel*. Informační bulletin [online]. 2010, č. 1. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW: <http://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2010_01.pdf>

¹¹ FACEBOOK.COM. *Historie Facebooku* [online]. 2011. [cit. 2011-06-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.facebookonline.cz/historie-facebooku/>>

1.2 Lidé. cz

Lidé.cz je český komunitní web provozovaný firmou Seznam.cz. Server je rozdělen do několika kategorií včetně chatu, seznamky, diskusních fór a blogů a umožňuje vyhledávání osob na základě zadaných kritérií (pohlaví, věk, oblast). Na této sociální síti mohou uživatelé komunikovat nejen pomocí textových, ale i hlasových zpráv. Velký prostor je vyhrazen pro uživatelskou fotogalerii a videa, která si mohou uživatelé přidat do svého profilu ze Stream.cz. Společenský server Lidé.cz nabízí kromě komunikace, zábavy a prezentování své osoby také online jazykové a počítačové kurzy. Předností této sociální sítě je jednoduchá a přehledná grafika spolu se snadným vyhledáváním v nabídnutých sekcích.¹² Na sociální síť Lidé.cz je možné se přihlásit vlastním účtem ze Seznamu, nebo si zaregistrovat nový.

Uživatelé této komunitní sítě jsou zastoupeni všemi věkovými kategoriemi, přičemž základnu tvoří především mladší generace. Server Lidé.cz uvádí k dubnu 2011 nejsilnější zastoupení uživatelů ve věku 15-24 let, děti od 10 do 14 let tvoří 6,87% , což je 85 258 dětských uživatelů.¹³

1.3 Spolužáci. cz

Internetový komunitní server Spolužáci.cz pomáhá udržovat kontakt se současnými i minulými spolužáky v rámci České republiky. Díky tomuto portálu je snazší se kontaktovat např. při pořádání srazů i po několika letech. Jde o jednu z mnoha dalších služeb poskytovaných firmou Seznam.cz, která umožňuje sdílet dokumenty, informace, fotografie i videa se svými spolužáky. Na stránkách této sociální sítě se mohou všichni uživatelé zapojit do diskuse jak v rámci své třídy, tak i školy, přidávat vzkazy na nástěnku a chatovat.

Vlastní třídu lze velice snadno najít podle seznamu okresů na úvodní straně, následném soupisu tříd, nebo ji případně založit. Do virtuální třídy mají přístup pouze žáci dané třídy nebo hosté, kteří znají heslo.¹⁴

¹²MARTÍNEK, O. *Lidé.cz*. Irecenze.net [online]. 08. 12. 2009.[cit. 2011-06-21].

Dostupné z WWW: <<http://www.irecenze.net/lide-cz/>>

¹³SEZNAM - O NÁS. *Lidé.cz* [online]. Duben 2011. [cit. 2011-06-21].

Dostupné z WWW: <<http://onas.seznam.cz/cz/lide-cz.html>>

¹⁴SPOLUŽÁCI. CZ [online]. 2011 [cit. 2011-06-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.spoluzaci.cz/>>

2 KOMUNIKACE NA INTERNETU

S rozvojem lidské společnosti a civilizace rostla i potřeba přenášet informace na větší vzdálenosti. V průběhu dějin tak přicházely stále nové vynálezy a technologie usnadňující komunikaci, a spojení se světem se tak stávalo čím dál více dostupnější.

*„Samotný termín komunikace pochází z latinského slova *communicare*, což znamená spojovat, spojování. Komunikace tedy spojuje - ať již komunikanty či města a vesnice. Obecně (např. v rámci kybernetiky) se komunikace definuje jako přenos informací mezi subjekty a objekty.“¹⁵*

V současném moderním světě existuje řada možností komunikace. Jednou z nich je celosvětová síť internet a s ním spojený World Wide Web (www), které *„umožňují rychlou výměnu a vyhledávání nejrůznějších typů digitalizovaných informací od textů po videozáznamy bez ohledu na hranice států a kontinentů.“¹⁶*

„Internet jako relativně nové médium hluboce ovlivnil zažitě trendy v komunikaci. Vytvořením zvláštního prostoru označovaného také jako kyberprostor člověk rozšířil své působení za hranice hmotného světa. Vzniklo tak místo, kde platí jen vybrané zásady normální reálné komunikace, a dokonce se tu objevují i zákonitosti zcela nové.“¹⁷ V prostředí internetu probíhají nezávislé činnosti a aktivity uživatelů, které vznikají na základě jejich vzájemné interakce a kooperace. *„Především však vzniká nová dimenze sociální, nové sociální entity, nové formy sociálního života. Virtuální komunity produkují virtuální sociální normy, hodnoty, formy komunikace.“¹⁸*

Komunikace v kyberprostoru má svá specifika, a jako každé prostředí i své psychologické rysy. Chování člověka v tomto prostředí ovlivňuje interakce těchto rysů s osobnostními charakteristikami každého jedince. Při komunikaci na internetu chybí fyzický kontakt, vnímání druhého člověka je tak omezeno pouze na porozumění textu. Přestože nám současná doba umožňuje použít webové kamery a mikrofony, většina uživatelů preferuje psanou formu. Text zde představuje nový způsob prezentace sebe sama. Uživatel má možnost používat více různých identit a podle potřeby je měnit, nebo

¹⁵ KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007. s. 7

¹⁶ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007. s. 196

¹⁷ PÍRKO, M. *Proč je komunikace na Internetu jiná Lupa.cz* [online]. 19. 10. 2007. [cit. 2011-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/psychologicke-aspekty-internetove-komunikace/>>

¹⁸ SAK, P., aj. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. s. 256

může používat jednu, která je shodná s tou v reálném životě.¹⁹ „Internet nám dává možnost hrát role svých alternativních já prostřednictvím nástrojů, jako jsou chaty MUDy a jiné, otevírá nám prostor pro dramatickou konstrukci vlastní identity, poskytuje příležitosti pro promýšlení podstaty self, vymezení života a inteligence“.²⁰ V prostředí internetu mizí bariéry. Šmahel na základě svého výzkumu uvádí, že mladí lidé jsou na internetu odvážnější, otevřenější a „ve virtuálním prostředí hledají možnost svobodného projevení sebe sama, svých názorů, pocitů a tužeb.“²¹

Uživatelé internetu nejsou omezeni prostorem ani časem. Vstupem do kyberprostoru všichni sdílejí jeden čas a prakticky odkudkoli a kdykoli se mohou připojit a komunikovat s lidmi z celého světa. Vzájemnou komunikací, sdílenými obsahy a idejemi se vytváří skupinové vědomí. Člověk tak může najít více lidí se stejnými zájmy nebo problémy.²²

Charakteristickým rysem internetu je možnost navázání kontaktu s několika lidmi najednou, aniž by o tom navzájem věděli. Uživatel si může vybrat, např. podle sdílených zájmů, s kým bude ve spojení a navazovat vztah. Existuje však i možnost rychlého přerušování komunikace, je-li pro jedince nepříjemná.²³

V prostředí internetu probíhají nejrůznější komunikační aktivity, které můžeme dělit na synchronní a asynchronní. Synchronní komunikace vyžaduje, aby komunikující strany ve stejný okamžik byly připojeny k internetu a zároveň spolu komunikovaly. V tomto případě mluvíme o komunikaci v reálném čase, nebo také online. Patří sem chaty, diskusní skupiny apod. U asynchronní komunikace není nutná současná přítomnost u počítače. Komunikující strany si vyzvednou zprávu až po připojení k internetu. Nejtypičtějším příkladem je e-mail.²⁴

¹⁹ DIVÍNOVÁ, R. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Praha: Triton, 2005.

²⁰ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. s. 43

²¹ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. s. 23

²² SAK, P., aj. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007.

²³ DIVÍNOVÁ, R. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Praha: Triton, 2005.

²⁴ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003.

2.1 Jazyk a text v elektronické komunikaci

Internetová komunikace má velmi specifické jazykové prostředky. Do psaného slova přináší nové prvky, které před nástupem informačních technologií neexistovaly. Příkladem mohou být různé zkratky, tzv. akronymy, nahrazující slovní spojení. Jsou typické pro chaty, blogy a sociální sítě. Akronymy se zpravidla vytváří z počátečních písmen slov a jejich smyslem je především urychlení komunikace. Některé vznikly u nás, většina z nich je však převzatá z angličtiny. Například „ASAP“ je zkratkou „as soon as possible“ a znamená „jakmile to bude možné, co nejdříve“, „BTW“ je zkratkou „by the way“ a znamená „mimochodem“. Ryze českou zkratkou je „NZ“ pro zkrácení slovního spojení „není zač“, nebo „MMNT“ pro „moment.“²⁵

Textová komunikace ve virtuálním světě má své zastoupení také pro vyjádření emocí. Tzv. emotikony (příloha č. 1, hovorově smajlíci, z angl. „smile“ - úsměv) se skládají z interpunkčních a speciálních znaků a vyjadřují pisatelovu náladu a emoce, které lze v reálném světě vyjádřit gesty, mimikou, tónem hlasu apod. Emotikon existuje poměrně mnoho a neustále se vyvíjí. Většina internetové populace se však omezuje pouze na dva typy vyjadřující kladnou nebo zápornou emoci.²⁶

Vedle tradičních slangů profesních, školních, generačních, sportovních atd. si s nástupem informačních a komunikačních technologií našel své místo i slang počítačových a internetových uživatelů (příloha č. 2). Pochází z angličtiny a „*zrcadlí mechanické, co nejúčelovější a nejjednodušší počeštění. Protože se šíří výhradně mezi uživateli sociálních sítí, přispívá k nárůstu tzv. funkční negramotnosti. Tzn., že gramotný člověk nerozumí novým vrstvám jazyka a vyjadřování ve společnosti např. proto, že vůbec nic neví o počítačích.*“²⁷ Některé výrazy internetového slangu se staly součástí běžné řeči (např. surfovat, vygooglovat).

Vliv internetu na lidskou komunikaci může být pozitivní a obohacující nebo naopak negativní. Jeho využívání ovlivňuje kvalitu řeči a myšlení (ochuzování slovní zásoby, anglicismy, roztěkanost, úsečnost apod.), zároveň je však velkým přínosem pro komunikační možnosti, vytváří nová prostředí pro interakci lidí, umožňuje rychlost při výměně zpráv a zprostředkování kontaktu.²⁸

²⁵ KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007.

²⁶ ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003.

²⁷ VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. s. 127

²⁸ VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál 2000.

3 RIZIKA INTERNETOVÝCH SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

Internetové sociální sítě jsou několik let na velkém vzestupu a po celém světě mají spoustu příznivců. Podle celoevropského průzkumu, který zveřejnila Evropská komise dne 18. 04. 2011, má v České republice profil na stránkách nějaké sociální sítě 52% dětí ve věku 9 -12 let.²⁹ Pro přihlášení je většinou doporučována věková hranice 13 let. Není však žádným problémem tuto podmínku obejít uvedením nesprávné informace o svém věku. Sociální sítě jsou tedy přístupné stále mladším uživatelům, kteří však většinou netuší, jak se v tomto prostředí chovat a jak se bránit případným útokům.

Jedním z problémů je snadná dostupnost velkého množství informací, které děti na internetu vystavují. Osobní údaje, fotografie, informace o svých aktivitách a vztazích s ostatními lidmi mnohou být zneužity pro vytváření falešných identit nebo ke kyberšikaně.

Internet spojuje děti se světem, tzn. nejen s dobrými, ale i špatnými lidmi. Díky anonymitě lze jen velmi obtížně odhadnout, kdo je „na druhé straně“. Navazování kontaktů s lidmi, kteří vystupují jako důvěryhodní, tak může vést k situacím, které jsou pro děti nebezpečné. Děti se mohou stát např. obětí sexuálního zneužití či fyzického násilí.³⁰ Podle policie jsou sociální sítě stále častěji využívány k páčání trestné činnosti. Lidé žijící mimo zákon zde najdou spoustu osobních informací včetně termínů dovolené nebo soupisu různých cenností. Tyto informace pak mohou být zneužity podvodníky, zloději, pedofily, vyděrači, psychicky narušenými jedinci atd.³¹

Virtuální komunikace neprobíhá stejně jako v reálném světě. Uživatelé si mohou svou komunikaci promyslet, díky anonymitě mohou urážet, vydírat např. zveřejněním nějaké citlivé informace, vyhrožovat, manipulovat, nutit uživatele k osobnímu kontaktu, a to bez odhalení jejich identity. Tyto způsoby komunikace hraničí s nezákonným

²⁹ EUROPA. *Stále mladší děti využívají sociální sítě a mnohé z nich nevědí o rizicích pro soukromí* [online]. 18. 04. 2011 [cit. 2011-06-18].

Dostupné z WWW: <http://www.ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/11_479_cs.htm>

³⁰ KÁBRT, F. *Bezpečnost počítačových sítí a internetu*. Informační bulletin [online]. 2010, č. 1.

[cit. 2011-08-08]. Dostupné z WWW: <http://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2010_01.pdf>

³¹ INTERNET HOTLINE. *Facebook: svoji naivitou si můžeme způsobit problémy*. [online]. 02. 02. 2011. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.internethotline.cz/aktuality-2011/3.htm>>

chováním, v krajních případech mohou končit i psychickým nebo fyzickým poškozením, či přímo smrtí člověka.

Státy jako např. USA nebo Kanada řeší tyto problémy preventivním opatřením nebo přímo zákonnou úpravou. Např. mají k dispozici zákony proti kyberšikaně, cyberstalkingu, manipulaci vedoucí k sexuálnímu obtěžování (cyber groomingu) atd.³²

V České republice pojmy kyberšikana, kybergrooming nebo sexting trestní zákon nezná, nejsou tedy vymezeny jako trestný čin. Pod toto jednání však mohou být zahrnuty například trestné činy obchodování s lidmi, omezování osobní svobody, vydírání, pomluva, podvod, nebezpečné vyhrožování, pohlavní zneužívání, zneužití dítěte k výrobě pornografie atd.³³

Nebezpečných jevů na internetu a sociálních sítí je mnoho. Ve své práci se proto zaměřím na ty, které jsou nejrozšířenější a zároveň největším rizikem pro děti. Konkrétně se jedná o kyberšikanu, kybergrooming a cyberstalking. Další závažné jevy jako flaming, phishing, pharming, sexting a hoax shrnu v kapitole Další nebezpečné jevy.

3.1 Šikana v kyberprostoru

„Kyberšikana (cyberbullying) je jednou z forem psychické šikany. Je to záměrné násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu.“³⁴ Podle Koláře³⁵ je šikana ve škole propojena s kyberšikanou, přičemž školní šikana se může řešit, ale samotnou kyberšikanu, která probíhá v mimoškolním prostoru, je velice těžké postihnout. Kyberšikana má s běžnou šikanou některé společné rysy: záměrnost, děje se opakovaně, zahrnuje psychické násilí, způsobuje psychická traumata. Oběť prožívá nejen virtuální, ale i skutečné vyloučení ze školního společenství.

Hlavní rozdíl mezi školní a virtuální šikanou spočívá ve skutečnosti, že tradiční šikana se odehrává tvář v tvář - zatímco kyberšikana probíhá v kyberprostoru, tedy

³² KOPECKÝ, K. *Proč vlastně E-Bezpečí?*. E-bezpečí.cz [online]. 29. 10. 2009. [cit. 2011-07-26]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/57/54/lang,czech/>>

³³ VLACHOVÁ, M. *Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou*. E-bezpečí [online]. 20. 11. 2009. [cit. 2011-07-28]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/6/lang,czech/>>

³⁴ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. s. 83

³⁵ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011.

i v prostoru domova oběti a využívá mnohem účinnější zbraně - internet a mobilní telefon.³⁶

Způsoby, jak ublížit prostřednictvím těchto komunikačních technologií je mnoho. K nejčastějším praktikám patří zasílání zastrašujících, výhrůžných a vulgárních zpráv, rozesílání ponižujících videí a fotografií oběti, vytváření webových stránek, kde je oběť zesměšňována a urážena např. vtipy, slogany, videi apod. Častým případem je i nahrávání epizod ponižení oběti (bití, kopání, svlékání ...) a následné rozesílání mezi spolužáky, případně zveřejnění na internetu.³⁷

Specifické znaky kyberšikany:

- Šikana v kyberprostoru umožňuje pronásledování oběti 24 hodin denně. Nekončí útekem od agresora ani odchodem ze školy domů.
- Internet zajišťuje anonymitu, dovoluje používat falešnou identitu. Anonymita dodává šikanování sílu, u oběti zvyšuje pocit bezmoci a beznaděje, protože neví, před kým se má bránit.
- I jednorázový útok může působit opakovaně, kdy je oběť nutkána znovu pročitat urážející sdělení a dívat se na ponižující fotografie, které agresor vyvěsil na web. Divákem kyberšikany se tak může stát každý, kdo má připojení na internet.³⁸

„Výzkumy se shodují, že přibližně 40% obětí kyberšikany se nikdy nedozví, kdo je šikanoval. Technicky zdatný anonymní agresor se nemusí příliš bát, že by byl vypátrán. To mu dává volný prostor, aby své aktivity stupňoval a činil vše, co by si mnohdy tvářil v tvář oběti netroufl. Jedním ze znaků virtuálního prostoru je, že útočník nevidí bezprostřední reakci oběti, což mu znesnadňuje empatii a možnost plně si uvědomit důsledky svých činů.“³⁹

Šikana v kyberprostoru probíhá jak mezi vrstevníky, tak i mezi generacemi. Oběť může být agresorem náhodně vybrána prostřednictvím internetu, nebo je pro něho dobře známá, např. ze školy. Oběťmi se stávají i učitelé, například zveřejněním

³⁶ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011.

³⁷ VÁGNEROVÁ, K., aj. *Minimalizace šikany*. Praha: Portál, 2011.

³⁸ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011.

³⁹ VÁGNEROVÁ, K., aj. *Minimalizace šikany*. Praha: Portál, 2011. s. 94

diskriminujících materiálů na sociálních sítích. Útočník nemusí být fyzicky zdatný, jako tomu bývá u šikany tváří v tvář, postačí mu „pouze“ ovládat informační technologie.

Vyšší riziko kyberšikany hrozí dětem, které jsou na mobilních telefonech a počítačích závislé.⁴⁰

3.2 Kybergrooming

„Termín kybergrooming označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které mají v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod.“⁴¹ Útočníci využívají veřejný chat, internetové seznamky, sociální sítě, ale i instant messengerů jako je např. ICQ nebo Skype. Středem jejich zájmu jsou také inzertní portály, kde nabízejí dětem různé možnosti výdělků (např. v oblasti modelingu). Oběťmi kybergroomingu jsou nejčastěji děti ve věku 11 - 17 let, které tráví na internetu mnoho volného času a navazují virtuální kontakty s ostatními uživateli.⁴² „Tato cílová skupina obětí totiž dosud postrádá vysoký stupeň mediální gramotnosti spojený s absencí či nedostatkem schopnosti kriticky přehodnocovat informace. Tyto základní předpoklady umožní manipulátorovi snadněji přesvědčit manipulovaného a přimět ho k prozrazení důvěrných dat“⁴³

Jedním z častých postupů kybergroomera je vytvoření falešné identity. Útočník se prezentuje nepravdivými údaji, svůj věk si podle potřeby upravuje a doplňuje odpovídajícími fotografiemi.

Proces manipulace dítěte pedofilním kybergroomerem probíhá delší dobu a prochází několika základními etapami:

1. **Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť:** Útočník se nejprve snaží vzbudit důvěru u oběti tím, že se staví do role chápavé osoby, která dítěti pomůže jeho

⁴⁰ ROTTOVÁ, N., aj. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Plzeň: Člověk v tísni, statutární město Plzeň, 2009.

⁴¹ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: Net University, 2010. s. 14

⁴² Tamtéž

⁴³ E-BEZPEČÍ. *Manipulativní komunikace jako fenomén online komunikačních prostředí*. [online]. 27. 02. 2009.[cit. 2011-07-28].

Dostupné z WWW: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/45-121>>

problémy vyřešit. Jeho cílem je však získat ve vztahu k dítěti pozici dobrého kamaráda. Často s nimi řeší citlivá témata (sexuální život dospělých apod.) Útočník zároveň izoluje oběť od okolí např. rodičů či kamarádů (... „rodiče ti nerozumí, já ano, mně se můžeš svěřit“, „neříkej o tom ostatní dětem, žártily by“ apod.) V této etapě útočník často získává kontakt na dítě (e-mail, telefonní číslo, adresu bydliště apod.)

2. **Podplácení dárky či různými službami, budování kamarádského vztahu:** Kybergroomer posiluje vztah s obětí nejrůznějšími dárky, penězi či službami (například návštěvou kina).
3. **Vyvolání emoční závislosti oběti na osobě útočníka:** Kybergroomer zná všechna tajemství dítěte a stává se pro něho důvěrným přítelem. Na základě získaných informací pak může útočník oběť vydírat a nakonec vylákat na schůzku.
4. **Osobní setkání:** Na první schůzce nemusí vždy dojít k sexuálnímu či jinému zneužití oběti. Osobní kontakt může probíhat procházkou v parku, návštěvou ZOO, diskotéky, případně přímo návštěvou bytu kybergroomera.
5. **Sexuální obtěžování, zneužití dítěte**⁴⁴

Kyberútočníci pochází z různých sociálních skupin. Mohou to být právníci, učitelé, policisté, osoby, které dosud nebyly trestány, ale i ti, kteří byli již za sexuální útoky proti dětem odsouzeni. Většinou oběť pachatele zná a je na něm závislá. Útočníkem bývá často i známý rodiny.

*„Kybergroomeři často vytvářejí sítě, ve kterých vzájemně spolupracují. Spolupodílejí se například na únosech dětí - dítě je manipulací donuceno k osobní schůzce, následně uneseno a převezeno na území jiného státu, kde je dále sexuálně zneužíváno, využíváno k výrobě dětské pornografie, fyzicky týráno apod. Síť predátorů často shromažďují osobní profily obětí do databází, které pak využívají ostatní členové sítě.“*⁴⁵

⁴⁴ E-BEZPEČÍ. *Kybergrooming*. [online]. 13. 09. 2008. [cit. 2001-07-27].

Dostupné z WWW: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/125-42>>

⁴⁵ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: Net University, 2010. s. 15

3.3 Kyberstalking

Stalking (pronásledování) je opakované a stupňované obtěžování, které může mít různou podobu a intenzitu. Stalker (pronásledovatel) svou oběť dlouhodobě sleduje, zahlučuje jí nevyžádanými e-maily, SMS zprávami, telefonáty či dárky. Ve spojení s využitím informačních a komunikačních technologií pak hovoříme o kyberstalkingu. V tomto případě jde o virtuální pronásledování a zastrašování prostřednictvím sociálních sítí, chatu, instant messengerů apod.⁴⁶

Typické projevy stalkingu:

- Opakované a dlouhodobé pokusy kontaktovat oběť pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, zasíláním vzkazů na ICQ, Skype nebo různých zásilek apod.
- Demonstrování moci a síly stalkera v podobě výhrůžek, které u oběti vyvolávají strach a obavy. Fyzické pronásledování oběti. Na internetu se útočník omezuje na výhrůžky, které opírá o poznatky o oběti (... „vím, kde jsi“, ... „vidím tě“ ...)
- Ničení majetku, fyzický útok na oběť nebo její blízké. Můžeme sem také zařadit zasílání počítačových virů apod.
- Stalker se vydává za oběť
- Snaha stalkera poškodit reputaci oběti (např. šířením lživých informací o oběti).⁴⁷

Kyberstalkeři se na základě falešné identity snaží na diskusních fórech navázat kontakt s vybranou obětí. Množství informací o svém objektu získávají např. z osobního profilu oběti nebo od ostatních uživatelů internetu. *„Kyberstalkeři, kteří k pronásledování využívají pouze informační a komunikační technologie, se nikdy neuchýlí k fyzickému útoku.“*⁴⁸ To však neznamená, že kyberstalking je méně závažný než fyzické sledování. *„Výzkumy referují podobný dopad na oběti, u kterých se následkem pronásledování mění jejich osobnost, stávají se obezřetnější, snadno vyděsitelné, často paranoidní a zvýšeně agresivní. Následkem sledování se mění jejich životní styl.“*⁴⁹

⁴⁶ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: Net University, 2010.

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a děti*. Olomouc: Net Univerzity, 2010. s. 27

⁴⁹ DIVÍNOVÁ, R. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Praha: Triton, 2005. s. 82

V české republice je stalking od 1. ledna 2010 vymezen jako trestný čin nebezpečného pronásledování (§ 354 tr. zákoník)⁵⁰

3.4 Další nebezpečné jevy

Internetová anonymita ovlivňuje způsob našeho chování. Lidé jednají a komunikují způsobem, který se od jejich reálného života liší. Jsou uvolněnější, otevřenější, nebojí se vyslovit své názory. Anonymita na internetu však dává také prostor pro agresivní projevy. Jednou z forem agresivní komunikace je **flaming**. Jedná se o „*nepřátelské chování uživatelů na internetu, které obvykle doprovází urážky, nadávky, vyhrožování apod.*“⁵¹ Může být realizován prostřednictvím e-mailu, chatu, diskusních fór atd. Flamer (útočník) napadá každého, kdo nesouhlasí s jeho názory, vědomě vyvolává konflikty a rozvrací diskuse. Na rozdíl od reálného světa, kde by byl flaming rychle ukončen, např. fyzickým násilím, poskytuje anonymita na internetu prostor pro opakované a stupňující se útoky.⁵²

Nebezpečné komunikační praktiky často využívají naivity obětí útoků (např. ke sdělení informací o osobních údajích). Díky otevřenosti internetu se mohou jeho uživatelé setkat s takovými jevy jako je phishing, pharming, sexting nebo hoax.

Phishing je podvodný způsob jak získat osobní data, přístupová hesla a další informace uživatelů. K získání těchto důvěrných informací útočník využívá e-mail, webové stránky nebo chat. Uživatelům jsou rozesílány zprávy, které se zdají, že jsou od důvěryhodného zdroje, např. z banky. Cílem však je uživatele zmást a na základě podvodné stránky získat citlivé údaje.⁵³

Pharming je jedna z variant krádeže osobních údajů. Na rozdíl od phishingu, však mohou být přístupové údaje a osobní data zneužity bez vědomí uživatele. Pharming

⁵⁰ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Nebezpečné pronásledování*. [online]. 21. 04. 2009. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z WWW: < <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>>

⁵¹ BEZPEČNÝ-NET. *Co je to Flaming* [online]. 20. 12.2009. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecny-net.estranky.cz/clanky/nebezpecne-komunikacni-praktiky/Flaming.html>>

⁵² BEZPEČNÝ-NET. *Co je to Flaming* [online]. 20. 12. 2009. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: < <http://www.bezpecny-net.estranky.cz/clanky/nebezpecne-komunikacni-praktiky/Flaming.html>>

⁵³ E-BEZPEČÍ. *Co je phishing* [online]. 04. 10. 2008. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/47/42/lang,czech/>>

využívá speciální počítačové programy, které uživatele při přihlášení do internetového bankovníctví automaticky přesměrují na falešné stránky, kde pak žádají přístupová hesla.⁵⁴

Sexting (česky sextování) je spojen s využíváním informačních technologií především mladistvými a dětmi. Tento poměrně nový fenomén je složeninou slov sex a textování, jež označuje elektronické rozesílání zpráv, obrázků a videí se sexuálním obsahem. Fotografie a videa, která vznikají především v rámci partnerských vztahů, mohou představovat riziko v případě, že budou z nejrůznějších příčin zveřejněny na internetu. „*Sexting podporuje šíření pornografie mladistvých a dětí, které je celosvětově zakázáno. V České republice již byla zaznamenána řada případů sextingu, řadu z nich lze posuzovat právě jako šíření dětské pornografie.*“⁵⁵

Hoax je anglický výraz pro falešnou zprávu, mystifikaci, podvod, výmysl nebo žert. Ve virtuálním světě označuje poplašnou zprávu, která varuje před neexistujícím nebezpečím. Hoax zpravidla obsahuje výzvu žádající o rozeslání zprávy co největšímu množství lidí, proto se také někdy označuje jako řetězový e-mail.

„*Přibližně 80% dětí (6 - 15 let) hoaxy přeposílá dál, čímž umožňuje jejich šíření. Děti si rovněž hoaxy velmi často čtou. V kombinaci s nekritickým přístupem k hoaxu, pak často u dětí vyvolává strach, obavy, nedůvěru, tj. působí na jejich psychiku (např. hoaxy infikované jehly v tramvaji, jedovatí pavouci v koupených palmách apod.)*“⁵⁶

3.5 Závislost na internetu

Nebezpečné komunikační praktiky, škodlivý obsah, krádež identity a osobních údajů, spyware a mnoho dalších jevů, nejsou jedinými hrozbami ve spojení s užíváním internetu, které mohou negativně ovlivnit dětský svět. I když se mladý uživatel s těmito nebezpečnými internetovými jevy nesetká, může ho virtuální prostředí pohltit natolik,

⁵⁴ BEZPEČNÝ INTERNET. CZ. *Phishing a pharming*. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/pokrocily/internetove-bankovnictvi/phishing-a-pharming.aspx>>

⁵⁵ KOPECKÝ, K. *Co je sexting* E-Bezpečí [online]. 23. 05. 2009. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/154/19/lang,czech/>>

⁵⁶ E-BEZPEČÍ. *Co je hoax* [online]. 18. 05. 2008. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/25/40/lang,czech/>>

že začne u počítače trávit příliš mnoho času. Časté připojení k internetu může v krajním případě vést až k závislosti.⁵⁷

„Obecně se závislost na internetu definuje jako nadměrné používání internetu, které s sebou přináší do života jedince psychologické, sociální, pracovní nebo školní komplikace.“⁵⁸ Podle výzkumů si člověk závislost vybuduje spíše na internetových aplikacích nebo webech, než na internetu obecně.

Odborníci rozlišují tři základní typy závislosti na internetu:

- 1. Závislost na online hrách** - nejčastěji se jedná o online hry pro více hráčů. Tyto hry umožňují tisícům uživatelů po celém světě setkávat se ve stejný čas a na stejném místě ve virtuálním světě.
- 2. Závislost na online komunikaci** - patří sem uživatelé, kteří tráví na internetu většinu času online komunikací prostřednictvím chatu, e-mailu, ICQ, sociálních sítí atd.
- 3. Závislost na stránkách s pornografickým obsahem** - do této kategorie spadají soustavní návštěvníci stránek s pornografickým obsahem.⁵⁹

Na téma internetové závislosti nebylo dosud zpracováno dostatečné množství odborných studií, ani nebyl navržen vyhovující popis této závislosti. Určení hranice mezi běžným užíváním internetu a závislostí není tedy jednoduché. Obecně ji lze vymezit následujícími symptomy:

- **Přikládání důležitosti** - internet se stává středem zájmu života jedince. Pokud není připojen, jeho myšlenky se k internetu neustále vrací.
- **Změna nálady** - jedinec se není schopen bez připojení k internetu řádně soustředit.
- **Zvyšování prahového efektu** - aby došlo k uspokojení závislosti, vyžaduje oblíbená činnost na internetu stále větší „dávky“ (delší hraní her, emocionálně vypjatější komunikace atd.)
- **Abstinenční příznaky** - po přerušení činnosti na internetu se dostávají nepříjemné psychické či fyzické pocity.

⁵⁷ TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*. Praha: Návrat domů, 2009.

⁵⁸ ADIKTOLOGICKÁ AMBULANCE. *Jak se závislost na internetu definuje*. [online]. 28. 11 2010. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z WWW:

<<http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/jak-se-zavislost-na-internetu-definuje/>>

⁵⁹ Tamtéž

- **Konflikt s okolím** - vlivem narušení virtuálního světa reálnými problémy dochází ke konfliktu mezi závislým jedincem a jeho okolím.
- **Recidiva** - opětovné návraty do stavu libosti vyvolaných činností, na které je jedinec závislý.⁶⁰

„Závislost na internetu neboli netománie se řadí mezi závislosti primárně psychické, nikoli fyziologické.“⁶¹ K okolnostem, které vedou k závislosti, patří mj. problematické reálné osobní vztahy. V tomto případě existuje nebezpečí, že jedinec začne dávat přednost vztahům virtuálním, které mu přináší větší pochopení. Kybernetický svět se může pro uživatele stát natolik atraktivní, že začne postupně ztrácet kontakt s realitou.⁶²

Mezi rizikové faktory návykového chování u dětí patří především počítačové hry, aktivity na sociálních sítích a chatování. Následky příliš dlouhého trávení u počítače se pak mohou projevit ve formě zanedbávání školy, zaostávání v sociálních dovednostech i zdravotních problémech.⁶³

Virtuální prostředí nabízí člověku bezpečí. Je to svět, kde nejsou vyžadovány žádné kompromisy a člověk může realizovat své sny - „avšak za cenu svého totálního pohlcení.“⁶⁴ Případy netománie jsou a budou častější s tím, jak se život společnosti bude do kyberprostoru přesouvat.⁶⁵

⁶⁰ JIROVSKÝ, V. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007.

⁶¹ VÁCHA, P., aj. *Rizikové chování u žáků devátých tříd v návaznosti na virtuální prostředí*. [online]. [cit. 2011-08-04].

Dostupné z WWW: <<http://www.raabe.cz/files/produkty/soubory/vacha%20-%20b%201.29.pdf>>

⁶² JIROVSKÝ, J. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007.

⁶³ NEŠPOR, K. *Co je a co není závislost*. Drogový informační server [online]. 18. 05. 2010. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z WWW: <http://www.drogy.net/clanek/co-je-a-co-neni-zavislost_2006_07_07.html>

⁶⁴ JIROVSKÝ, V. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007. s. 36

⁶⁵ Tamtéž. s. 38

4 PREVENCE

Internet je nejužívanějším médiem 21. století, jehož služby využívá stále mladší populace. V obrovském množství informací a aktivit, které s sebou přináší, se však vyskytují i takové, které mohou být pro děti nejen nevhodné, ale i nebezpečné. Pro nejmladší generaci není lehké se v tomto světě orientovat. Aby byl pro ně pohyb na internetu bezpečný, neobejde se bez pomoci dospělých.⁶⁶

Nejúčinnější ochrana před nebezpečnými jevy na internetu je prevence, která spočívá v informovanosti učitelů a žáků a zejména ve fungující komunikaci mezi rodiči a dětmi. „*Pokud budou děti seznámeny s riziky virtuální komunikace, budou mít mnohem větší šanci vyvarovat se případným chybám a zbytečně riskantnímu chování.*“⁶⁷

Ještě než dítě začne objevovat počítačový svět, měli by rodiče stanovit určitá pravidla pro jeho používání (doba strávená u počítače, přístup jen k předem dohodnutým stránkám apod.) Zpočátku je vhodné, aby se rodiče účastnili internetových aktivit společně s dětmi, hovořili s nimi o jeho možnostech a sdělovali jim své názory na používání internetu. K dispozici je také řada počítačových programů tzv. rodičovské kontroly, např. na odepření přístupu k vybraným webovým stránkám, software monitorující jednotlivé aktivity na počítači, programy nabízející ochranu před nevyžádanou poštou, nebezpečným softwarem, viry atd.⁶⁸ V období kolem puberty se již internet stává součástí společenského života dětí (setkávají se s přáteli, hledají různé informace apod.) V této době by rodiče měli zdůraznit nutnost bezpečného a opatrného používání internetu, seznámit děti se zásadami, ale i nástrahami virtuálního prostředí. Samozřejmě by měl být zájem rodičů o veškeré internetové aktivity svých dětí včetně jejich virtuálních „přátel.“⁶⁹

Záměrem preventivních opatření je předejít kybernetickým útokům a ochrana před agresorem. Podle portálu E-Bezpečí⁷⁰ by měl být prvním krokem na školách v boji proti nebezpečným internetovým praktikám zvolení osoby, která bude zodpovědná za koordinaci a realizaci preventivních opatření proti těmto internetovým nebezpečím.

⁶⁶ TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*. Praha: Návrat domů, 2009.

⁶⁷ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Kyberšikana u českých dětí - závěry z výzkumného šetření projektu E-Bezpečí a Centra PRVOK 2009*. E-bezpečí [online]. 04. 02. 2010. [cit. 2011-07-29]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>>

⁶⁸ TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*. Praha: Návrat domů., 2009.

⁶⁹ MODERNÍ VÝUKA. *Rodiče a opatrnost: bezpečné používání podle věku*. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z WWW:

<http://www.modernivyuka.cz/spravce/SecCur/html/v_turvallisuus_ja_lapsen_ika.htm>

⁷⁰ E-BEZPEČÍ. *Kyberšikana a prevence*. [online]. 24. 05. 2008. [cit. 2011-07-07].

Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/29/39/lang,czech/>>

Pět klíčových oblastí, kterým by se škola měla věnovat, aby mohla vytvořit efektivní plán prevence:

- **Škola by měla jasně definovat, co vše zahrnuje termín nebezpečné komunikační praktiky.** Každý by si měl být vědom nebezpečí, které kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking atd. představují. Žáci i rodiče by měli být poučeni o odpovědnosti související s používáním informačních a komunikačních technologií i o sankcích v případě jejich zneužití.
- **Aktualizovat existující postupy týkající se patologického chování.** Upravit školní řád i předpisy, které se týkají počítačových učeben a seznámit s nimi rodiče. Kontrolovat žáky, k jakým účelům ve škole internet používají. Škola by měla zajistit, aby její vybavení a systémy nemohli zneužívat původci kybernásilí.
- **Usnadnit oběti postup nahlášení kyberútoku.** Nikdo by neměl mít pocit, že je na řešení kybernetického útoku sám. Je důležité seznámit žáky s různými způsoby, jak a komu ve škole oznámit, že ví o existenci kybernetického násilí.
- **Podporovat pozitivní využívání technologií.** Vysvětlit žákům, jak bezpečně informační komunikační technologie využívat. Naučit je tyto technologie používat tak, aby podporovaly jejich sebeúctu, průbojnost a budovaly přátelství. Povídat si o internetové etiketě, bezpečí na internetu a počítačové gramotnosti.
- **Průběžně hodnotit vliv prevence a její účinnost v boji proti kybernetickým útokům.** Abychom si ověřili, zda byla provedená opatření proti kybernetickým útokům efektivní, jsou nezbytné pravidelné kontroly. Například průzkum zkušeností žáků s kyberšikanou, nebo průzkum spokojenosti rodičů. Je důležité seznámit všechny zainteresované strany s pokroky, kterých bylo dosaženo.⁷¹

4.1 Netiketa

Bez dodržování určitých pravidel, ať již psaných, nebo nepsaných, se v běžném životě neobejdeme. Stejně tak jako v reálném světě, existují i v tom virtuálním jistá pravidla, kterými by se měl každý uživatel řídit. Jedním z nich je tzv. netiketa. Jedná se o sadu doporučení a zásad, které by se měly na internetu dodržovat. Slovo netiketa

⁷¹ E-BEZPEČÍ. *Kyberšikana a prevence*. [online]. 24. 05 2008. [cit. 2011-08-07]. Dostupné z WWW: < <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/29/39/lang,czech/> >

vzniklo spojením slov net = síť a etiketa. Základní východisko netikety vyplývá ze skutečnosti, že adresátem sdělení je člověk, na kterého je třeba brát ohled.

Obecná pravidla netikety:

- Dodržovat v elektronické komunikaci stejná pravidla, konvence a zásady jako v reálném životě.
- Nebýt útočný a agresivní
- Neočekávat okamžitou odpověď na náš dotaz
- V případě sporu argumentovat k věci

Zlaté pravidlo netikety zní: „*Buďte konzervativní při vysílání a liberální při příjmu.*“⁷²

4.2 Bezpečné chování na internetu

Kontrola informací, které je možné o každém uživateli internetu získat, je velkým problémem. Díky vyhledávačům je možné na internetu informaci dohledat i dlouhou dobu po jejím odstranění. „*K zmírnění dopadů vede především větší informovanost o fungování jednotlivých internetových službách a větší obezřetnost při jejich používání.*“⁷³ Sděluje-li uživatel nějakou informaci prostřednictvím internetu, měl by si uvědomit, kdo všechno může být příjemcem, a jakými způsoby se může poskytnutá informace šířit.⁷⁴ Na základě průzkumu společnosti Microsoft, jehož výsledky byly zveřejněny v květnu 2011, pouští 86% českých rodičů své děti na internet již od sedmi let, přičemž pouze 67% jich přímo dohlíží na internetové aktivity svých dětí. „*Míra kontroly ze strany rodičů však s rostoucím věkem jejich dětí výrazně klesá. Například dvě třetiny desetiletých dětí již užívají internet zcela bez dozoru. Paradoxně právě tyto děti jsou na internetu ohroženy nejvíce, protože jejich zvědavost je kombinována s již slušnými uživatelskými dovednostmi, naopak schopnost kritického úsudku a regulace vlastního chování na internetu u těchto dětí ještě plně rozvinuta není.*“⁷⁵

⁷² KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007. s. 12

⁷³ KÁBRT, F. *Bezpečnost počítačových sítí a internetu*. Informační bulletin [online]. 2010, č. 1. [cit. 2011-07-29]. Dostupné z WWW: <http://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2010_01.pdf>

⁷⁴ Tamtéž

⁷⁵ MICROSOFT. *86 procent dětí může na internet již od sedmi let, většinou však pod dozorem*. [online]. 12. 05. 2011. [cit. 2011-08-01].

Dostupné z WWW: <http://www.microsoft.com/cze/presspass/msg/20110512_news2.msp>

Pro větší bezpečnost na internetu je třeba dodržovat několik základních pravidel:

- Vše, co se na internetu zveřejní, většinou nelze vzít zpět.
- Při vyplnění registrace na sociální síti není třeba vyplňovat všechny údaje.
- Nikomu nesdělovat hesla, udržovat je v tajnosti.
- Nevěřit každé informaci na internetu.
- Nekomunikovat s tím, s kým nechcete.
- Neodpovídat na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily.
- Nedomlouvat si schůzku prostřednictvím internetu, aniž by o tom věděl někdo jiný.
- Nikomu neposílat svoji intimní fotografii, může se objevit kdekoli.
- Nesdělovat informace o pohybu rodiny. Po návratu by mohlo následovat nepříjemné překvapení.
- Je třeba být obezřetný při používání webové kamery. Kdokoli může hovor nahrávat.
- Pokud se vám na internetu stane nějaké příkoří, nebo se stanete svědky nějaké neobvyklé situace, nenechávejte si ji pro sebe.
- Nebojte se svěřit, třeba zrovna v tuto chvíli někdo ubližuje dál a pokračuje v tom, co jste si nechali pro sebe.⁷⁶

4.3 Projekty na ochranu dětí

Projekty, které se zaměřují na problematiku rizikového chování na internetu, jsou jedním z mnoha možností, jak děti před nebezpečnými internetovými jevy chránit. Jejich hlavní činností je především zvýšit povědomí o bezpečnějším užívání internetu a informovat o rizicích, se kterými se zde mohou děti setkat. Jednotlivé projekty se na svých internetových stránkách zaměřují nejen na děti, ale i jejich rodiče a školy. Součástí webových stránek projektů je i online poradna, kde najde pomoc každý, kdo se dostal do obtížné nebo nebezpečné situace spojené s internetem nebo mobilním telefonem. V České republice existuje řada projektů, které jsou zaměřeny na problematiku rizikového chování v oblasti informačních a komunikačních technologií. Některé představím v následující části.

⁷⁶ PAVLÍK, V. *Bezpečnost na sociálních sítích*. Remix [online]. 2009. [cit. 2011-07-29]. Dostupné z WWW: < <http://remix.nicm.cz/bezpecnost-na-socialnich-sitich/> >

Projekt E-Bezpečí

„Projekt E-Bezpečí je celorepublikový projekt zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény.“⁷⁷ Mezi cílové skupiny projektu patří žáci základních škol, studenti středních a vysokých škol, učitelé, vychovatelé, policisté, metodici prevence, ale i rodiče. Hlavním cílem projektu E-Bezpečí je především zajistit dostatek informací o nebezpečných komunikačních praktikách spojených s elektronickou komunikací.

Kromě vzdělávacích akcí projekt realizuje celorepubliková výzkumná šetření zaměřující se na nebezpečné virtuální praktiky, provádí poradenskou činnost, organizuje preventivní kampaně atd. Předmětem zájmu projektu je kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, sexting, problematika ochrany osobních údajů na internetu, rizika sociálních sítí atd. Na portále www.e-bezpeci.cz najdeme mnoho informací o těchto internetových nebezpečích včetně článků popisujících konkrétní případy.

Projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.⁷⁸

Bezpečný internet.cz

Smyslem projektu je poukázat na rizika spojená s používáním internetu a informovat uživatele, jak se jim účinně bránit. Oslovuje všechny skupiny uživatelů, kterým poskytuje rady, návody i zkušenosti provozovatelů internetových služeb. Server www.bezpecnyinternet.cz je rozdělen do jednotlivých sekcí určených začínajícím a pokročilým uživatelům, dětem, rodičům a školám, kde každý najde spoustu užitečných informací. Děti se zde například mohou na základě komiksových příběhů seznámit s pravidly bezpečného užívání internetu, rodiče se dozví, s čím se mohou jejich děti na internetu setkat a jakým způsobem zabránit těmto nebezpečným jevům, jak zvýšit bezpečnost při užívání sociálních sítí i internetového bankovníctví atd.

Projekt vznikl ve spolupráci České spořitelny, společnosti Microsoft a Seznam.cz. Hlavním cílem je společně posílit informovanost o rizicích internetu a vzdělávat uživatele v této oblasti.⁷⁹

⁷⁷ KOPECKÝ, K. *Informace o projektu. E-Bezpečí* [online]. 2011. [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>>

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ BEZPEČNÝ INTERNET. CZ. *O projektu*. [online]. [cit. 2011-08-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/o-projektu/default.aspx>>

Saferinternet.cz

„Saferinternet.cz je osvětový projekt usilující o zvýšení povědomí o bezpečnějším užívání internetu. Podporuje vzdělávání a výzkum v této oblasti, a to zejména dětí, kterým ubližuje nevhodné a závadné chování na internetu. Poskytuje pomoc, působí proti šíření ilegálního, zejména pedofilního a extremistického obsahu na internetu.“⁸⁰

Saferinternet.cz sleduje trendy a přináší aktuální informace v souvislosti s vývojem informačních technologií a rizik, které se v této oblasti objevují. Poukazuje na škodlivý obsah, se kterým se mohou uživatelé na internetu setkat, na rizikové chování v online prostředí a jak se těmto nebezpečným internetovým praktikám vyhnout. Mezi jeho činnosti patří také pořádání seminářů, přednášek a školení týkající se bezpečného užívání internetu a prevence před internetovou kriminalitou.

Saferinternet je projekt Národního centra bezpečnějšího internetu, který spolufinancuje Evropská komise.⁸¹

Bezpečně-online.cz

Projekt se zaměřuje na děti a dospívající s cílem podporovat u nich bezpečné a sebejisté užívání elektronických a komunikačních technologií. Středem zájmu projektu je především bezpečné používání finančních online služeb, ochrana soukromých informací před zneužitím a efektivní využívání internetu. Kromě osvěty poskytují stránky www.bezpecneonline.cz základní metodickou podporu učitelům při výuce a rodičům pomáhají zorientovat se ve virtuálním světě svých dětí.

Projekt bezpečně-online provozuje České národní centrum bezpečnějšího internetu ve spolupráci s Poštovní spořitelnou.⁸²

⁸⁰ SAFERINTERNET. CZ. *O nás*. [online]. 2011. [cit. 2011-02-08].

Dostupné z WWW: <<http://www.saferinternet.cz/o-nas>>

⁸¹ Tamtéž

⁸² BZPEČNĚ-ONLINE. CZ. *O projektu*. [online]. 2011. [cit. 2011-08-03].

Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecne-online.cz/o-projektu>>

4.4 Další projekty

Nebezpečnými internetovými jevy se zabývají i další projekty, např.:

Horká linka

Tato internetová linka je kontaktním centrem, které přijímá hlášení týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na internetu, jako je dětská pornografie a prostituce, obchod s dětmi, pedofilie, rasismus, xenofobie, sebepoškozování, výzvy k násilí, šíření drog atd. Na portále www.horka-linka.saferinternet.cz je k dispozici odkaz ke stáhnutí Červeného tlačítka, jehož cílem je zjednodušit proces hlášení nelegálního obsahu.⁸³

Pomoconline.cz

Pomoconline.cz poskytuje online pomoc dětem a dospívajícím, kteří se cítí ohroženi při komunikaci na internetu. Na bezplatnou linku mohou děti i rodiče ohlásit zneužití internetové komunikace k nebezpečným praktikám. Pozornost je zaměřena především na ochranu dětí před veškerým násilím, zneužíváním a negativním vlivem médií, zejména internetu.⁸⁴

E-Nebezpečí pro učitele

Tento projekt je zaměřen na vzdělávání učitelů základních a středních škol v oblasti elektronických a komunikačních technologií. Úkolem projektu je zaměřit se na rizikové komunikační techniky, seznámit s nimi učitele a poskytnout jim tak informace, které mohou využít během své práce s dětmi.⁸⁵

Internet Hotline

Internet Hotline je první česká internetová linka, která umožňuje anonymní nahlášení nelegálního nebo neetického obsahu, se kterými se uživatelé na internetu setkali. Na stránkách www.internethotline.cz najdeme řadu rad a informací pro děti, rodiče i pedagogy o nebezpečích v prostředí internetu a jakým způsobem jim čelit.⁸⁶

⁸³ HORKÁ LINKA. CZ. *Horká linka*. [online]. 2009. [cit. 2011-08-03].

Dostupné z WWW: <<http://horka-linka.saferinternet.cz/>>

⁸⁴ POMOCONLINE. CZ. *O projektu*. [online]. 2010. [cit. 2011-08-03].

Dostupné z WWW: <<http://www.pomoconline.cz/o-projektu/o-projektu>>

⁸⁵ E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE. *E-Nebezpečí pro učitele*. [online]. 2011. [cit. 2011-08-03].

Dostupné z WWW: <<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/informace-o-projektu/o-projektu>>

⁸⁶ INTERNETHOTLINE. *Projekt Internet Hotline*. [online]. [cit. 2011-08-03].

Dostupné z WWW: <<http://www.internethotline.cz/projekt-internet-hotline.htm>>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍLE A ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU

Výzkum praktické části bakalářské práce „Internet a jeho rizika z pohledu žáků základní školy“ je zaměřen na problematiku internetového prostředí. Cílem práce je zjistit, k jaké činnosti žáci základní školy internet nejvíce využívají a zda jsou obeznámeni s riziky tohoto prostředí. Vlastním výzkumem zmapuji rozšířenost internetových sociálních sítí mezi žáky a pokusím se odhalit, uvádí-li prostřednictvím těchto stránek pravdivé osobní údaje, popř. mají-li žáci nějaké negativní zkušenosti s ostatními uživateli internetu. Na základě zjištěných informací potvrdím nebo vyvrátím stanovené předpoklady.

5.1 Předpoklady výzkumu

Předpoklad č. 1 : Žáci nejvíce využívají internet ke komunikaci.

Předpoklad č. 2: Nejpoužívanější sociální sítí mezi žáky základní školy je Facebook.

Předpoklad č. 3: Většina žáků základní školy zná rizika internetového prostředí.

Předpoklad č. 4: S negativními vlivy internetového prostředí žáci většinou zkušenosti nemají.

5.2 Použitá metoda výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolila formu kvantitativního dotazníkového šetření (příloha č. 3). „Dotazník je formulář, do kterého jsou zaznamenávány výpovědi respondentů, ať se jedná o techniku dotazníku nebo rozhovoru. Formulář dotazníku je tedy nástrojem sběru anketních dat.“⁸⁷ Pro techniku dotazníku jsem se rozhodla z toho důvodu, že umožňuje oslovit větší počet respondentů a získat velké množství informací za relativně krátkou dobu. I přes jeho časově náročnější přípravu je dotazník nejvhodnější metodou pro můj výzkum.

Dotazník určený pro potřeby této bakalářské práce obsahuje 18 uzavřených a polouzavřených otázek. V úvodu jsou shrnuty informace o cílech dotazníku

⁸⁷ NOVOTNÁ, E. *Lokální ankety*. Praha: Oeconomica, 2004. s. 20

a instrukce potřebné k jeho vyplnění. Následuje okruh otázek týkající se identifikačních údajů, jako je věk, třída, základní škola a pohlaví respondentů. Další část se zaměřuje na uživatele internetu. Jejím cílem je zjistit, jaké aktivity zde nejvíce využívají a jaký mají vztah k internetové komunikaci. Poslední okruh otázek je směřován na uživatele sociálních sítí a jejich přístupu k těmto webovým stránkám.

5.3 Výzkumný vzorek

Výzkum byl proveden na druhém stupni základních škol ve Zlivi a v Hluboké nad Vltavou v období říjen - listopad 2011 a zúčastnilo se ho 330 respondentů. Dva dotazníky byly vyřazeny pro chybné vyplnění, do zpracování bylo tedy zařazeno 328 dotazníků. Mezi žáky ve věku 10 - 15 let bylo 171 chlapců a 157 dívek. Samotné distribuci dotazníků předcházela předvýzkum, který jsem provedla prostřednictvím svých dvou dcer (14 let) a neteře (11 let). Jednotlivé položky dotazníku byly pro ně srozumitelné, u dvou otázek jsem však po vzájemné konzultaci upravila možnost o více odpovědí.

Finální podobu dotazníků jsem po předchozí telefonické dohodě s řediteli obou škol na tyto školy osobně dopravila. Ve Zlivi se mě ujala paní Vlčková, která se zabývá ekonomickou stránkou školy. Dotazníky předala učitelům jednotlivých tříd a během jednoho týdne mi je vyplněné vrátila zpět.

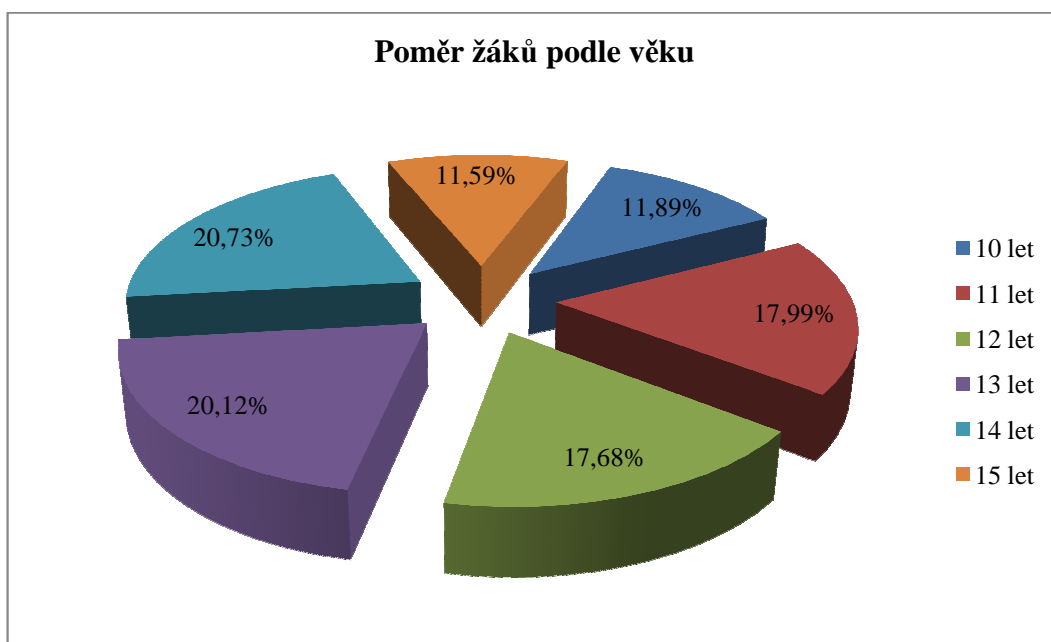
Na základní škole v Hluboké nad Vltavou mi bylo umožněno dotazníkové šetření s tím, že dodám výsledky výzkumu pro zpracování minimálního preventivního programu sociálně patologických jevů. Poděkování patří především panu řediteli Schmiedovi, který byl velice vstřícný a pomohl mi dotazníky po třídách rozdat. I přesto, že byla výuka jejich vyplňováním narušena, učitelé byli velmi ochotní a v průběhu jedné vyučovací hodiny mi je vyplněné vrátili. U samotného vyplňování dotazníků jsem přítomna nebyla.

Věk respondentů

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
10 let	39	11,89%
11 let	59	17,99%
12 let	58	17,68%
13 let	66	20,12%
14 let	68	20,73%
15 let	38	11,59%

Tabulka 1: Věk respondentů

První tabulka obsahuje rozdělení žáků podle věku. Z celkového počtu 328 účastníků dotazníkového šetření mají největší zastoupení (68) respondenti ve věku 14 let (20,73%), naopak nejméně tj. 38 žáků je ve věku 15 let (11,59%).

Graf 1: Poměr žáků podle věku

6 VYHODNOCENÍ A POPIS VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Dotazníky byly vyhodnoceny v absolutních četnostech, tedy ve skutečném počtu respondentů a četnosti jejich odpovědí a v relativních četnostech, kdy u otázek, které mají jen jednu odpověď (otázka č. 1, 2, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16 a 18) jsou procenta vypočítána ze základu, který tvoří součet odpovědí. Otázky, u kterých je možnost více odpovědí (otázka č. 3, 4, 5, 7, 8, 12, a 17) jsou procenta vypočítána ze základu, který tvoří počet uživatelů internetu, tj. 324 a počet uživatelů sociálních sítí, tj. 253.

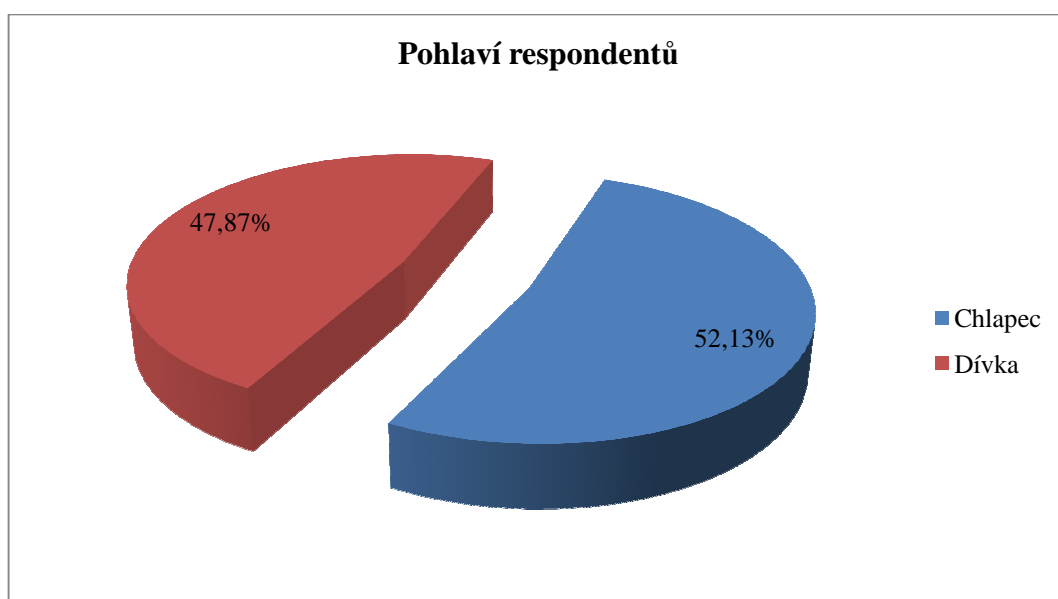
Výsledky výzkumu jsou uvedeny v tabulkách, graficky znázorněny a podrobně popsány.

Otázka č. 1: Pohlaví respondentů

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Chlapec	171	52,13%
Dívka	157	47,87%

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

Z celkového počtu 328 respondentů se výzkumu zúčastnilo 171 chlapců (52,13%) a 157 dívek (47,8%).

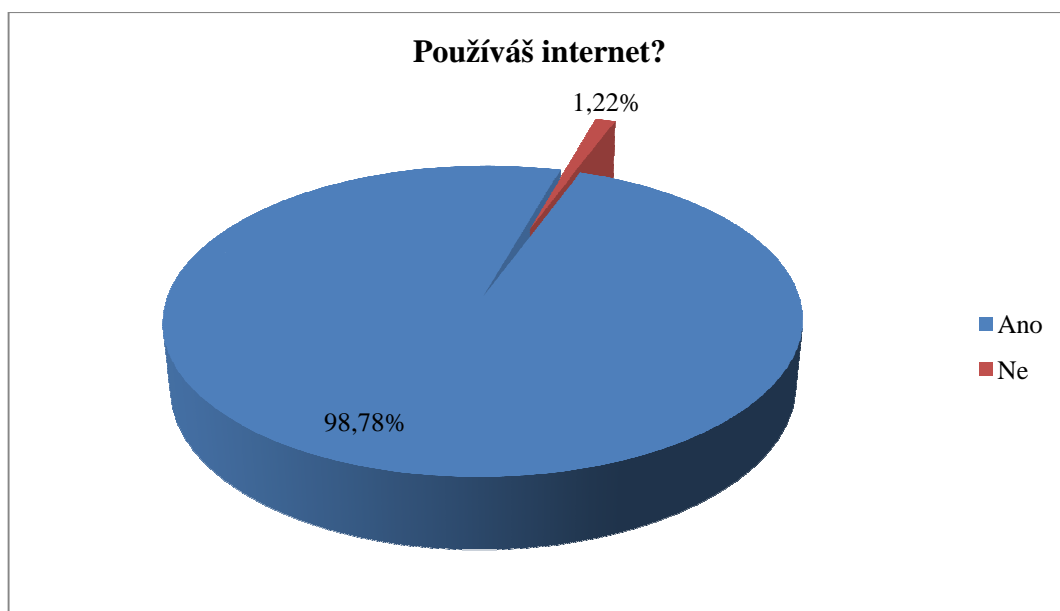
Graf 2: Pohlaví respondentů

Otázka č. 2: Používáš internet?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Ano	324	98,78%
Ne	4	1,22%

Tabulka 3: Používáš internet?

Z celkového počtu 328 dotazovaných jich kladně odpovědělo na otázku „Používáš internet“ 324 (tj. 98,78%), pouze 4 žáci (1,22) internet nepoužívají.

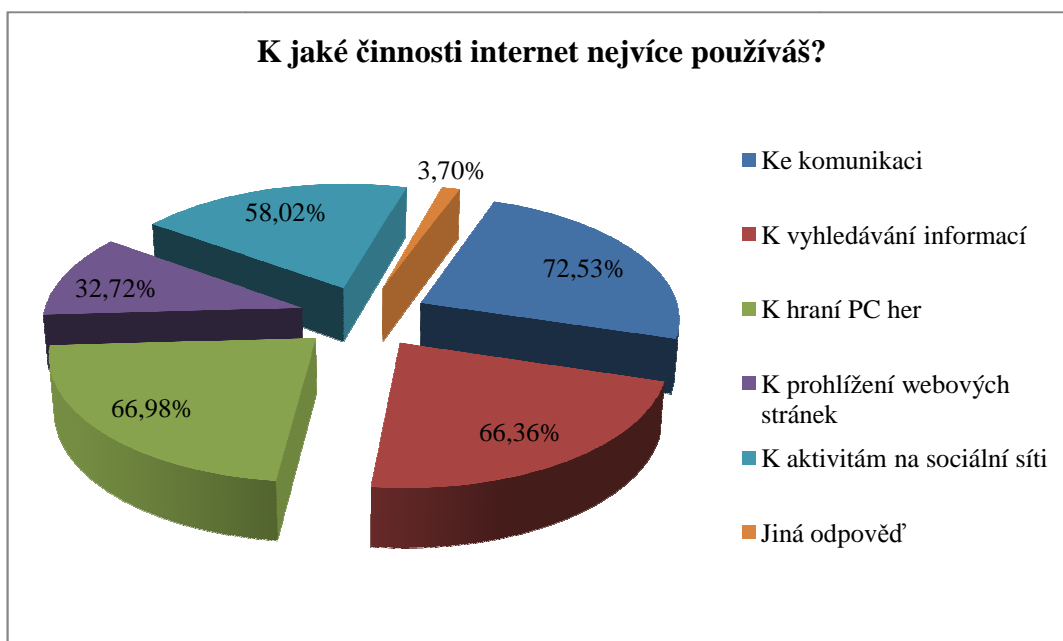
Graf 3: Používáš internet?

Otázka č. 3: K jaké činnosti internet nejvíce používáš?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Ke komunikaci	235	72,53%
K vyhledávání informací	215	66,36%
K hraní PC her	217	66,98%
K prohlížení webových stránek	106	32,72%
K aktivitám na sociální síti	188	58,02%
Jiná odpověď	12	3,70%

Tabulka 4: K jaké činnosti internet nejvíce používáš?

U otázky č. 3 měli respondenti možnost více odpovědí. Z 324 dotázaných jich komunikaci upřednostňuje 235 (72,53%), následuje hraní PC her (217; 66,98%) a vyhledávání informací (215; 66,36%). Jako nejpoužívanější internetovou činnost uvedlo 188 žáků (58,02%) aktivity na sociálních sítích, 106 žáků (32,72%) si nejčastěji prohlíží webové stránky. V položce „Jiná odpověď“ žáci většinou uváděli stahování filmů, hudby a obrázků (12; 3,70%).

Graf 4: K jaké činnosti internet nejvíce používáš?

Otázka č. 4: Jaké nástroje komunikace na internetu nejvíce používáš?

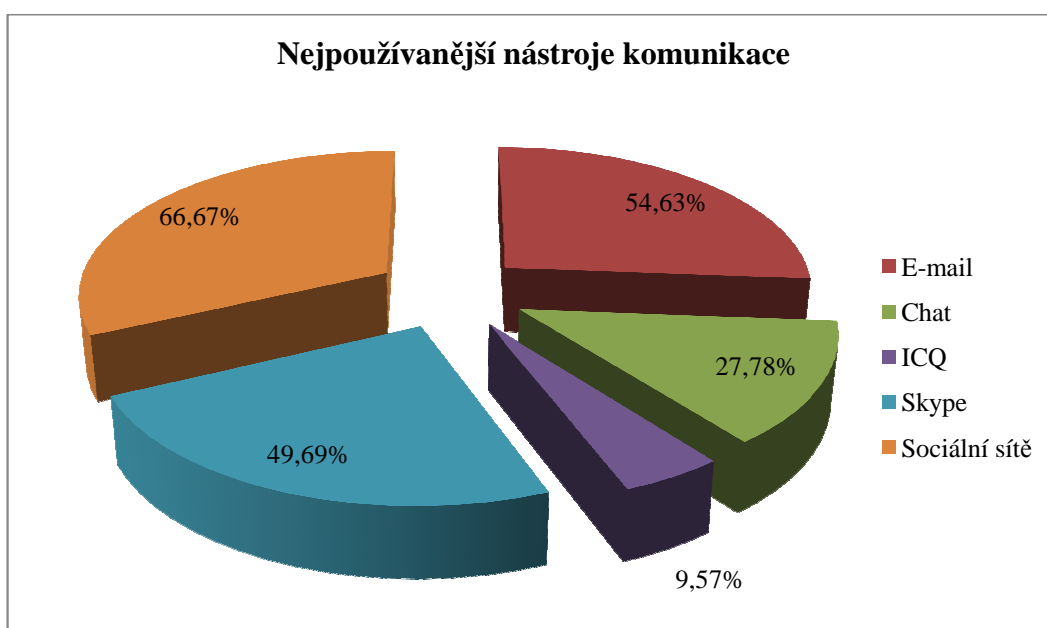
KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
E-mail	177	54,63%
Chat	90	27,78%
ICQ	31	9,57%
Skype	161	49,69%
Sociální síť	216	66,67%
Jiná odpověď	0	0%

Tabulka 5: Jaké nástroje komunikace na internetu nejvíce používáš?

Není žádným překvapením, že nejpoužívanějším nástrojem komunikace jsou u žáků základní školy sociální sítě. Tyto webové stránky jsou stále oblíbenější a nabízí uživatelům různé možnosti komunikace.

Z celkového počtu 324 dotázaných uvedlo sociální sítě jako nejpoužívanější nástroj komunikace 216 žáků (66,67%). Následuje e-mail, který preferuje 177 žáků (54,63%) a komunikační program Skype (161 dotazovaných, tj. 49,69%). Na dalších místech se umístil chat (90 respondentů, tj. 27,78%) a další komunikační program ICQ (31 respondentů, tj. 9,57%).

U této otázky měli žáci možnost vybrat více odpovědí.

Graf 5: Nejpoužívanější nástroje komunikace

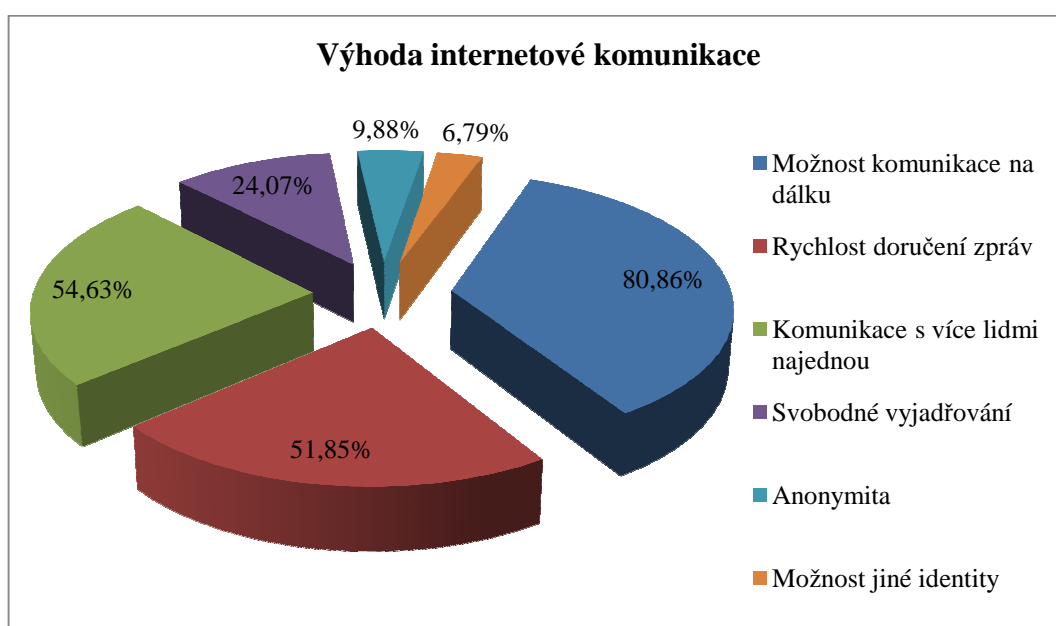
Otázka č. 5: Jaká je podle tebe výhoda internetové komunikace?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Možnost komunikace na dálku	262	80,86%
Rychlost doručení zpráv	168	51,85%
Komunikace s více lidmi najednou	177	54,63%
Svobodné vyjadřování	78	24,07%
Anonymita	32	9,88%
Možnost jiné identity	22	6,79%

Tabulka 6: Jaká je podle tebe výhoda internetové komunikace?

Z celkového počtu 324 respondentů považuje za největší výhodu internetové komunikace 262 dotazovaných (80,86%) možnost komunikovat na dálku, 177 (54,63%) žáků si myslí, že je jejím největším přínosem komunikace s více lidmi najednou a pro 168 respondentů (51,85%) je největší výhodou internetové komunikace rychlost doručení zpráv. Následuje svobodné vyjadřování (78; 24,07%), anonymita (32; 9,88%) a možnost jiné identity (22; 6,79%).

U této otázky měli žáci také možnost vybrat více odpovědí.

Graf 6: Výhoda internetové komunikace

Otázka č. 6: Jsi zaregistrovaný/á na nějaké sociální síti?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Ano	253	78,09%
Ne	71	21,91%

Tabulka 7: Jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti?

Z odpovědí na otázku „Jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti“ vyplývá, že sociální sítě jsou zejména mezi mladými lidmi stále oblíbenější.

Z celkového počtu 324 uvedlo 253 dotazovaných (78,09%) registraci na nějaké sociální síti, zatímco 71 (21,91%) žáků odpovědělo záporně, tzn., že nejsou přihlášení na žádné ze sociálních sítí.

Graf 7: Jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti?

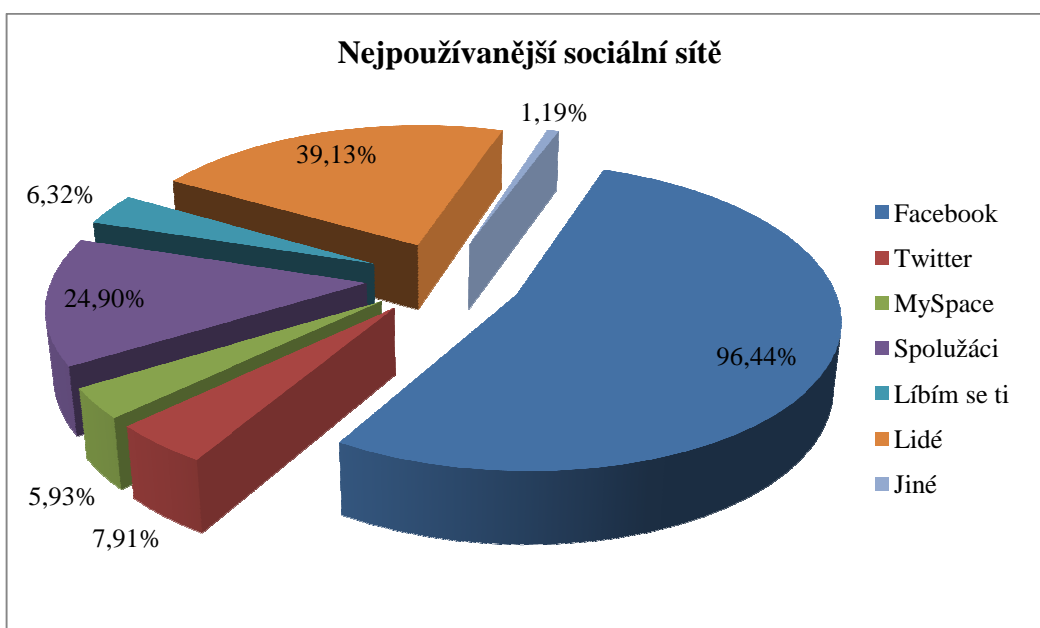
Otázka č. 7: Na jaké?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Facebook	244	96,44%
Twitter	20	7,91%
MySpace	15	5,93%
Spolužáci	63	24,90%
Líbím se ti	16	6,32%
Lidé	99	39,13%
Jiné	3	1,19%

Tabulka 8: Nejpoužívanější sociální sítě

Z celkového počtu 253 uživatelů sociálních sítí uvedlo 244, tj. 96,44%, registraci na Facebooku, 99 (39,13%) na české sociální síti Lidé a 63 (24,90%) respondentů je uživateli sociální sítě Spolužáci. Nejméně žáků je zaregistrováno na webových stránkách zahraniční sociální sítě Twitter (20, tj. 7,91%), české sociální sítě Líbím se ti (16, tj. 6,32%) a MySpace (15, tj. 5,93%). V kategorii „Jiné“ byla zastoupena nová sociální síť Google + 3 respondenty, tj. 1,19%.

Žáci měli možnost výběru z více odpovědí.

Graf 8: Nejpoužívanější sociální sítě

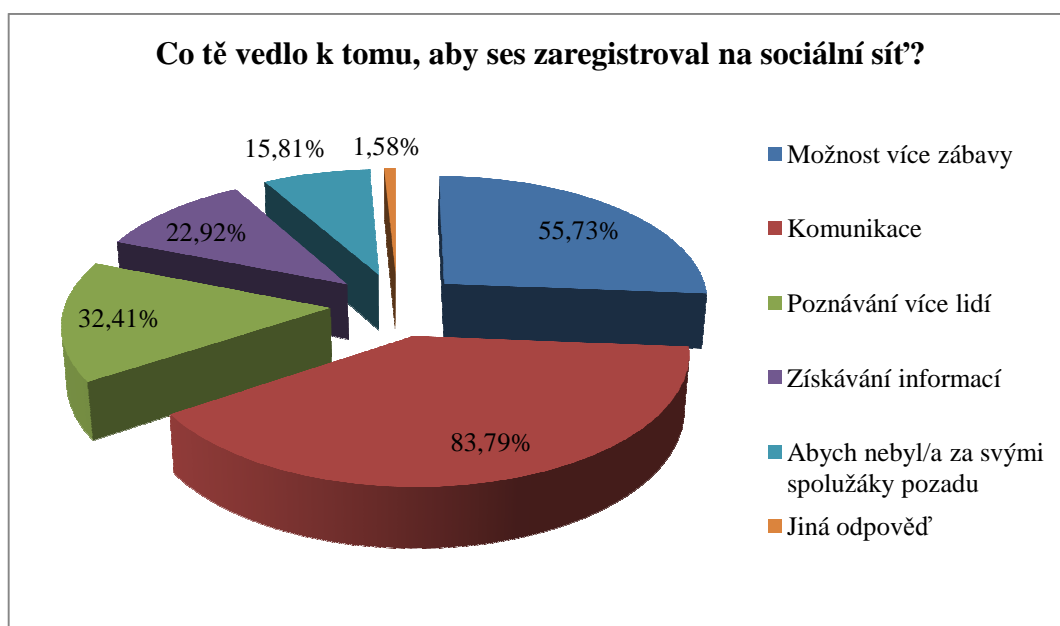
Otázka č. 8: Co tě vedlo k tomu, aby ses zaregistroval na nějakou sociální síť?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Možnost více zábavy	141	55,73%
Komunikace	212	83,79%
Poznávání více lidí	82	32,41%
Získávání informací	58	22,92%
Abych nebyl/a za svými spolužáky pozadu	40	15,81%
Jiná odpověď	4	1,58%

Tabulka 9: Co tě vedlo k tomu, aby ses zaregistroval na nějakou sociální síť?

Komunikace byla u 212 dotazovaných, tj. 83,79%, hlavním důvodem registrace na některou ze sociálních sítí, 141 žáků (55,73%) se zaregistrovalo pro více možností zábavy a 82 žáků (32,41%) proto, že chtěli poznat více lidí. Dále 58 respondentů (22,92%) se rozhodlo zaregistrovat na sociální síť z důvodu získávání většího množství informací a u 40 žáků (15,81%) byla hlavní příčinou registrace obava, aby nebyli za svými spolužáky pozadu. U položky „Jiná odpověď“ odpověděli 4 žáci (1,58%), z celkového počtu 253, na otázku „Co tě vedlo k tomu, aby ses zaregistroval na nějakou sociální síť“ omyl, nuda, zvědavost a z donucení spolužačky.

U této otázky byla možnost více odpovědí.

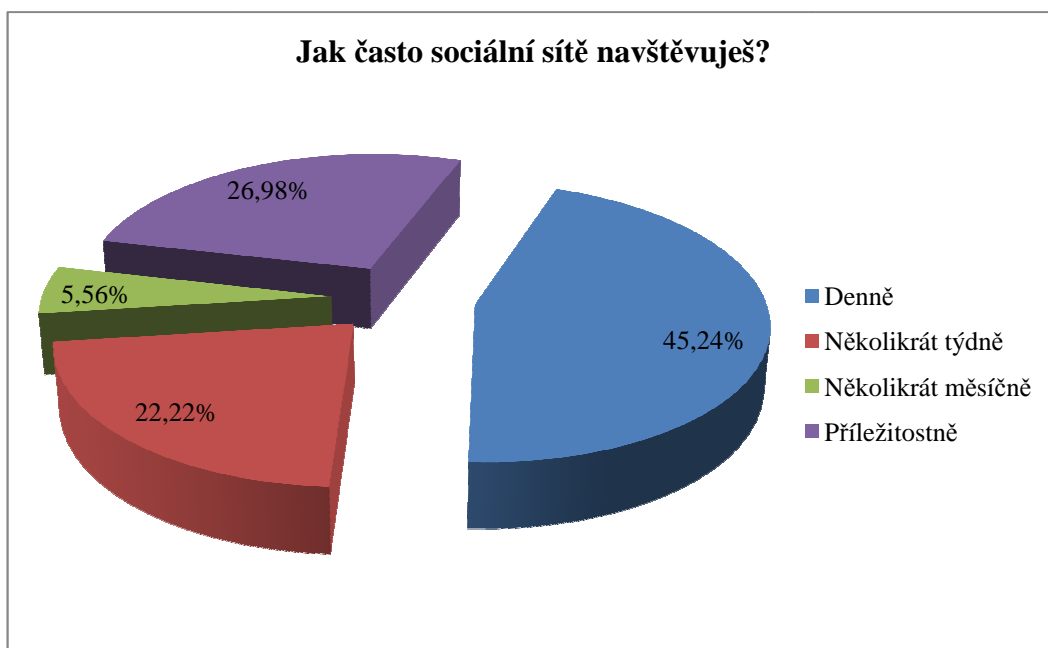
Graf 9: Co tě vedlo k tomu, aby ses zaregistroval na sociální síť?

Otázka č. 9: Jak často sociální sítě navštěvuješ?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Denně	114	45,24%
Několikrát týdně	56	22,22%
Několikrát měsíčně	14	5,56%
Příležitostně	68	26,98%

Tabulka 10: Jak často sociální sítě navštěvuješ?

Z odpovědí respondentů na otázku „Jak často sociální sítě navštěvuješ“ je zřejmé, že tyto webové stránky jsou pro mnoho žáků pravidelnou součástí dne. Z 253 žáků - uživatelů jich svůj čas na těchto stránkách tráví 114 (45,24%) denně, 68 (26,98%) dotazovaných je vyhledává jen příležitostně, 56 (22,22%) několikrát týdně a 14 (5,56%) žáků se na sociální síť přihlásí jen několikrát měsíčně.

Graf 10: Jak často sociální sítě navštěvuješ?

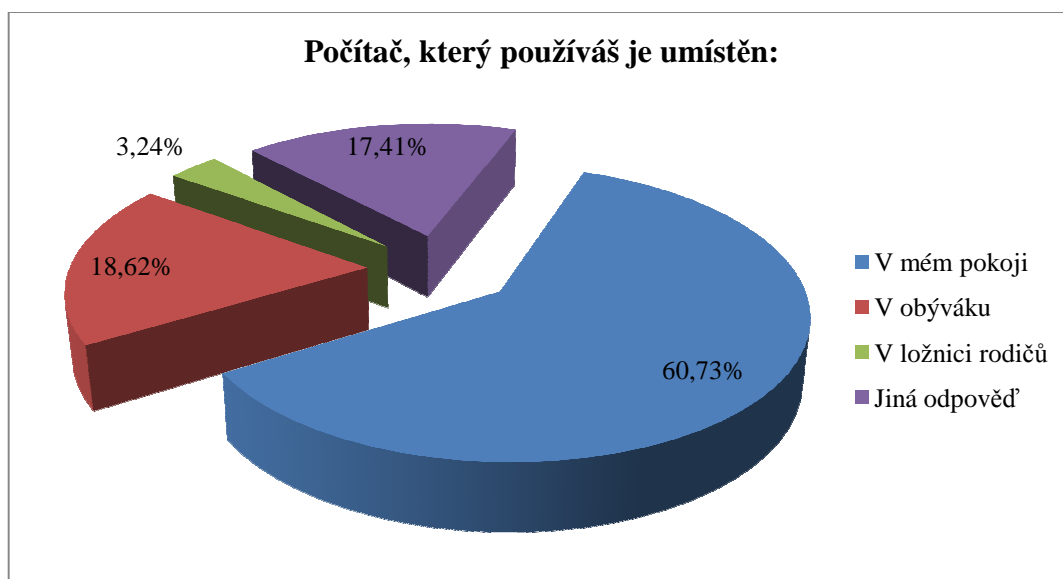
Otázka č. 10: Počítač, který používáš je umístěn:

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
V mém pokoji	150	60,73%
V obýváku	46	18,62%
V ložnici rodičů	8	3,24%
Jiná odpověď	43	17,41%

Tabulka 11: Umístění počítače, který žáci používají

Tuto otázku jsem pokládala proto, abych zjistila, mají-li rodiče kontrolu nad počítačovými aktivitami svých dětí. Vycházím z předpokladu, že ve společných místnostech se pohybuje více rodinných příslušníků a dítě je tak pod větší kontrolou.

Z výsledků je patrné, že 150 (60,73%) respondentů, z celkového počtu 247, má počítač umístěn ve svém pokoji. V obýváku používá počítač 46 dotazovaných (18,62%) a 8 žáků (3,24%) využívá ke svým počítačovým aktivitám počítač, který je umístěn v ložnici rodičů. Možnost „Jiná odpověď“ uvedlo 43 respondentů, tj. 17,41%. V této kategorii se nejvíce objevoval notebook (16), dále pracovní nebo kancelář rodičů a také kuchyně.

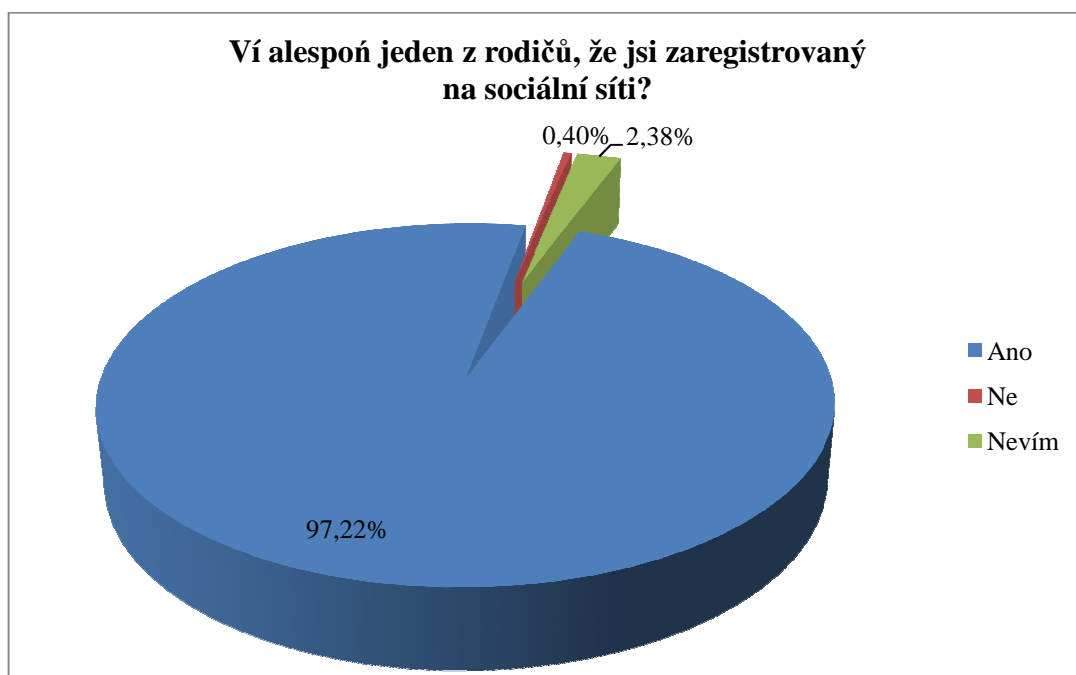
Graf 11: Umístění počítače, který žáci používají

Otázka č. 11: Ví alespoň jeden z rodičů, že jsi zaregistrovaný/á na nějaké sociální síti?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Ano	245	97,22%
Ne	1	0,40%
Nevím	6	2,38%

Tabulka 12: Ví alespoň jeden z rodičů, že jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti?

Na otázku „Ví alespoň jeden z rodičů, že jsi zaregistrovaný/á na nějaké sociální síti“ odpovědělo 245 žáků (97,22%), z celkového počtu 252, kladně, 6 žáků neví (2,38%) a pouze jeden žák odpověděl záporně (0,40%).

Graf 12: Ví alespoň jeden z rodičů, že jsi zaregistrovaný na sociální síti?

Otázka č. 12: Mezi informace, které na sociální síti o sobě uvádíš, patří:

Jsou tyto informace pravdivé nebo nepravdivé?

KATEGORIE		ČETNOST ODPOVĚDÍ	%		ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Jméno	Pravdivé	235	92,89%	Nepravdivé	17	6,72%
Věk	Pravdivé	121	47,83%	Nepravdivé	89	35,18%
Pohlaví	Pravdivé	234	92,49%	Nepravdivé	6	2,37%
E-mail	Pravdivé	187	73,91%	Nepravdivé	16	6,32%
Telefon	Pravdivé	45	17,79%	Nepravdivé	56	22,13%
Adresa domů	Pravdivé	34	13,44%	Nepravdivé	53	20,94%
Adresa školy	Pravdivé	36	14,23%	Nepravdivé	46	18,18%
Fotografie	Pravdivé	187	73,91%	Nepravdivé	28	11,07%

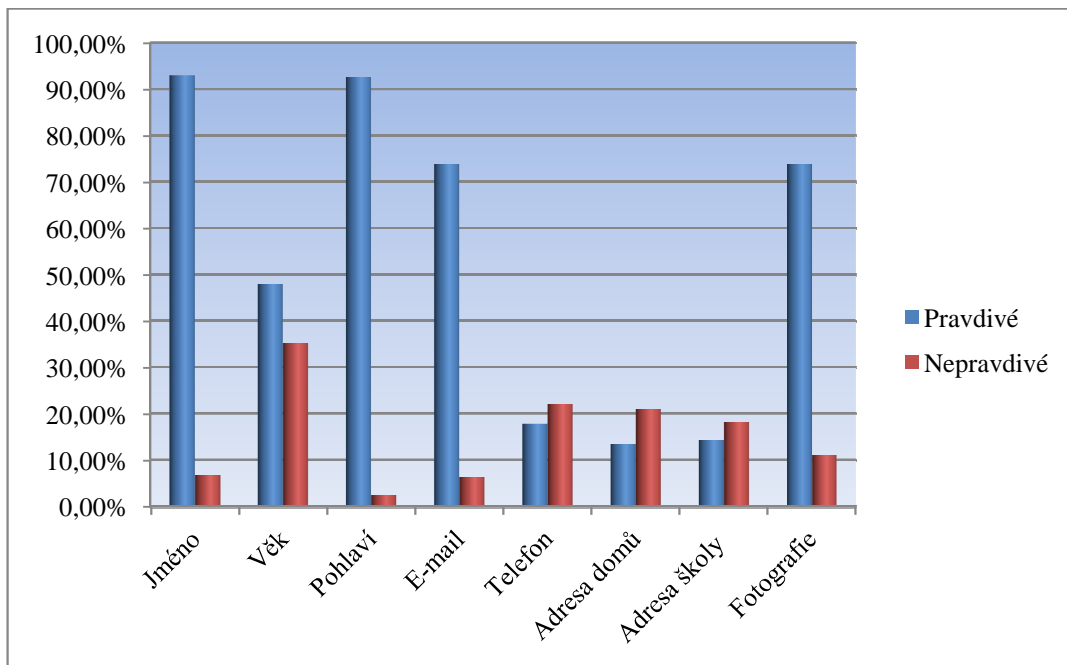
Tabulka 13: Pravdivé a nepravdivé informace, které žáci o sobě na sociálních sítích uvádí

Otázka č. 12 se zaměřuje na uvádění osobních údajů na sociálních sítích. Žáci měli možnost zařadit informace, které o sobě na sociálních sítích uvádí podle toho, zda jsou pravdivé či nepravdivé.

Z tabulky je patrné, že většina dotazovaných žáků uvádí své osobní údaje pravdivě. Z celkem 253 respondentů jich pravdivě uvádí 235 (92,85%) své jméno, 234 (92,49%) pohlaví, e-mail a fotografii uvádí 187 žáků (73,91%) a věk 121 dotazovaných (47,83%). Nejméně žáků informuje o svém telefonním čísle (45; 17,79%), následuje adresa školy (36; 14,23%) a adresa domů (34; 13,44%).

Nepravdivé informace uvádí žáci nejvíce o svém věku (89, tj. 35,18%), což je pochopitelné zejména z toho důvodu, že podmínkou registrace na většinu sociálních sítí je věk 13 let. Následují nepravdivé údaje týkající se telefonu (56 žáků, tj. 22,13%), adresy domů (53 žáků, tj. 20,94%), adresy školy (46 žáků, tj. 18,18%) a fotografie (28 žáků, tj. 11,07%). Svě jméno na sociálních sítích uvádí nepravdivě 17 žáků (6,72%), e-mail 16 žáků (6,32%) a pohlaví 6 žáků (2,37%).

Poměr pravdivých a nepravdivých údajů, které žáci o sobě na sociálních sítích uvádí

Graf 13: Poměr pravdivých a nepravdivých informací, které žáci o sobě na sociálních sítích uvádí

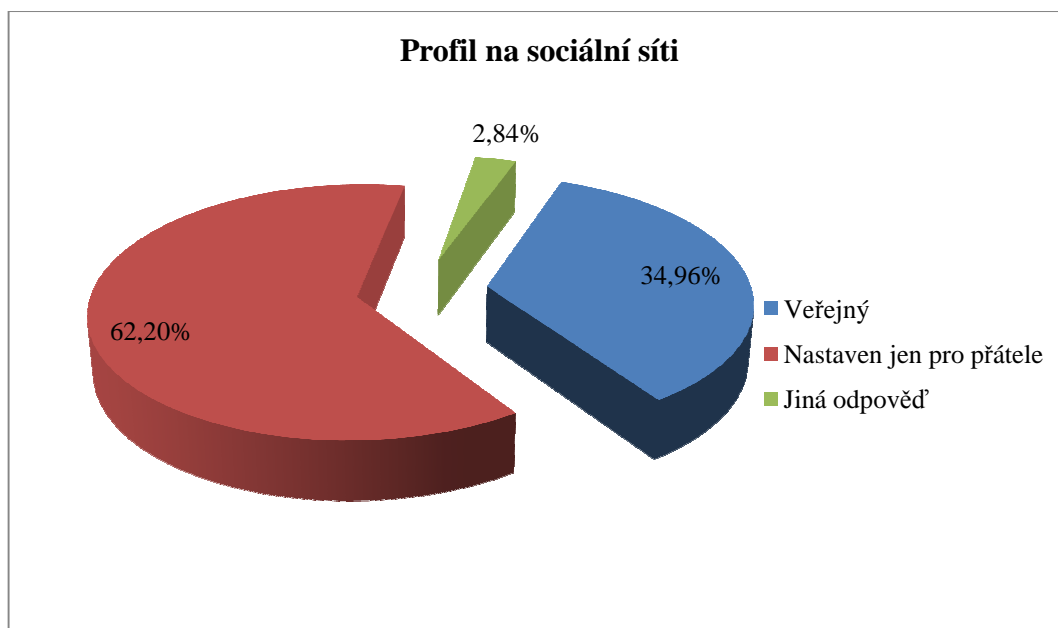
Otázka č. 13: Tvůj profil na sociální síti je:

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Veřejný	86	34,96%
Nastaven jen pro přátele	153	62,20%
Jiná odpověď	7	2,84%

Tabulka 14: Profil na sociální síti

Otázka č. 13 zjišťuje zabezpečení osobních údajů na sociálních sítích.

Z celkového počtu 247 odpovědí má svůj profil na sociální síti 153 žáků (62,70%) nastaven jen pro přátele a 86 respondentů (34,96%) má profil veřejný. V kategorii „Jiná odpověď“ uvedlo 7 žáků (2,84%) nastavení vlastní (tzn. pro přátele přátel; některé údaje veřejné, jiné nastaveny jen pro přátele).

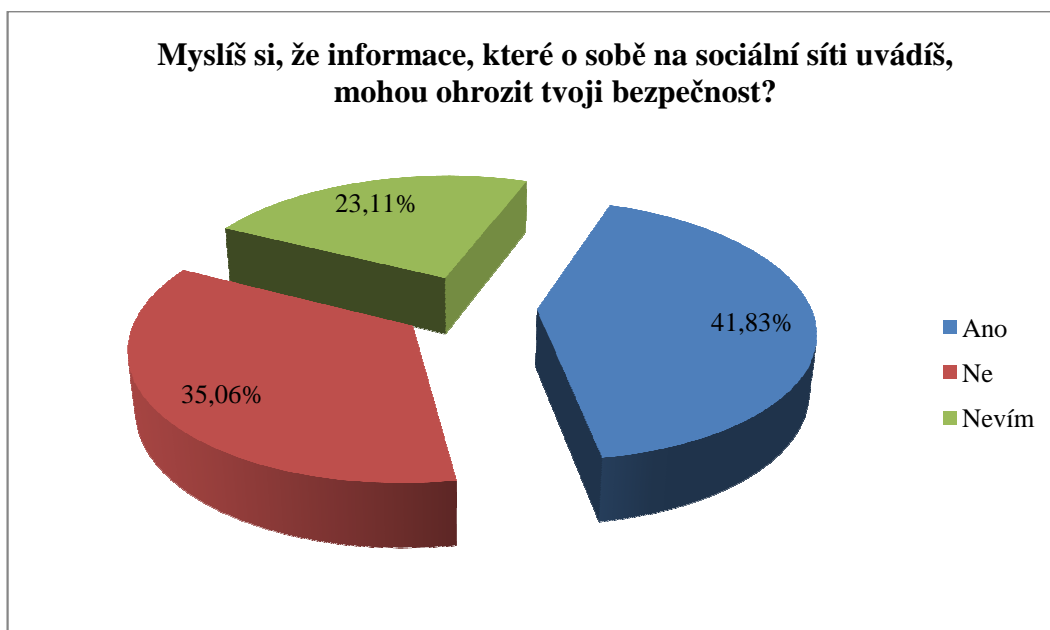
Graf 14: Profil na sociální síti

Otázka č. 14: Myslíš si, že pravdivé informace, které o sobě na sociální síti uvádíš, mohou ohrozit tvoji bezpečnost?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Ano	105	41,83%
Ne	88	35,06%
Nevím	58	23,11%

Tabulka 15: Myslíš si, že informace, které o sobě na sociální síti uvádíš, mohou ohrozit tvoji bezpečnost?

Z tabulky vyplývá, že většina respondentů zná rizika a nebezpečí spojená s uváděním svých osobních údajů na sociální síť (105, tj. 41,83%). Je zde však srovnatelné procento těch žáků, kteří si nemyslí, že tyto údaje mohou ohrozit jejich bezpečnost (88, tj. 35,06%) a těch, kteří si nejsou zcela jisti (58, tj. 23,11%).

Graf 15: Myslíš si, že informace, které o sobě na sociální síti uvádíš, mohou ohrozit tvoji bezpečnost?

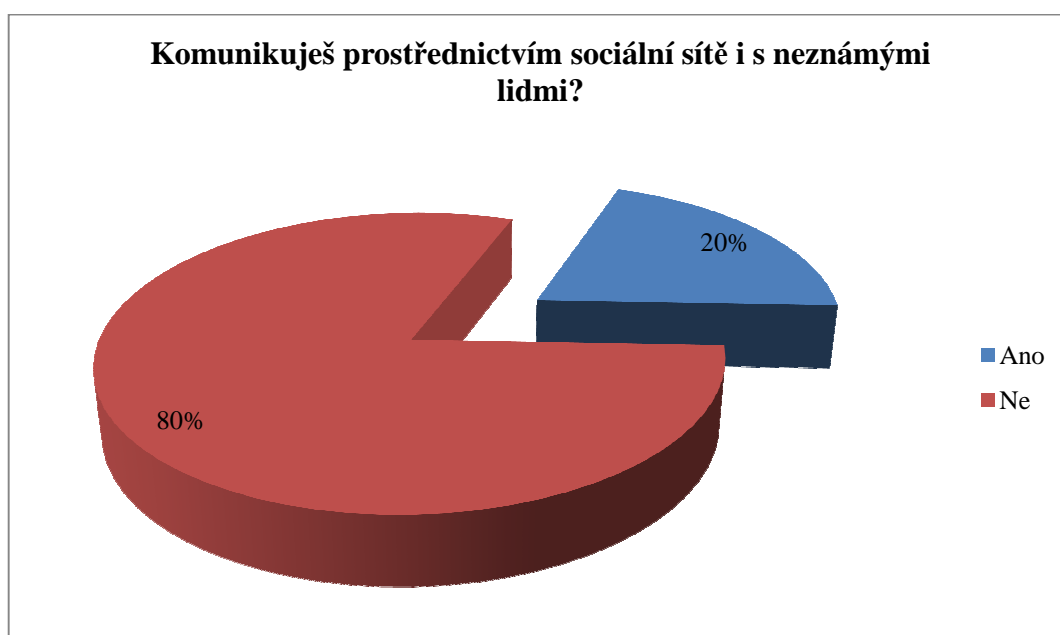
Otázka č. 15: Komunikuješ prostřednictvím sociální sítě i s neznámými lidmi?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Ano	50	20%
Ne	200	80%

Tabulka 16: Komunikuješ prostřednictvím sociální sítě i s neznámými lidmi?

Otázka č. 15 souvisí s kybergroomingem - manipulativní komunikací. Cílem bylo zjistit, zda žáci komunikují prostřednictvím sociálních sítí i s neznámými lidmi.

Z počtu 250 odpovědí s neznámými lidmi nekomunikuje 200 žáků (80%), naopak komunikaci s cizími lidmi si neodepře 50 respondentů (20%).

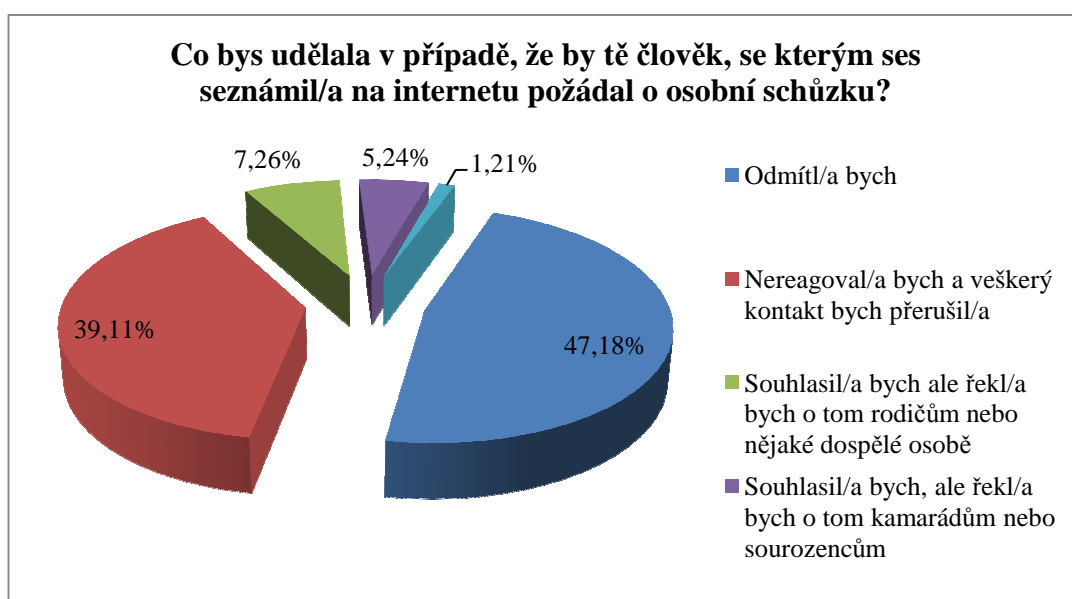
Graf 16: Komunikuješ prostřednictvím sociální sítě i s neznámými lidmi?

Otázka č. 16: Co bys udělal/a v případě, že by tě člověk, se kterým ses seznámil/a na internetu, požádal o osobní schůzku?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Odmítl/a bych	117	47,18%
Nereagoval/a bych a veškerý kontakt bych přerušil/a	97	39,11%
Souhlasil/a bych ale řekl/a bych o tom rodičům nebo nějaké dosp. os.	18	7,26%
Souhlasil/a bych, ale řekl/a bych o tom kamarádům nebo sourozencům	13	5,24%
Souhlasil/a bych - o schůzce bych nikoho neinformoval/a	3	1,21%

Tabulka 17: Co bys udělal v případě, že by tě člověk, se kterým ses seznámil na internetu, požádal o schůzku?

Z tabulky je patrné, že 117 žáků (47,18%), z celkového počtu 248, by odmítlo schůzku s člověkem, se kterým se seznámili na internetu, 97 respondentů (39,11%) by na tuto žádost vůbec nereagovalo a veškerý kontakt by přerušilo. Se schůzkou by souhlasilo, ale informovalo by o ní rodiče nebo nějakou jinou dospělou osobu 18 žáků (7,26%) a 13 žáků (5,24%) by o schůzce řeklo svým kamarádům nebo sourozencům. Pouze 3 respondenti (1,21%) by se na schůzku vydali, aniž by o ní někoho informovali.

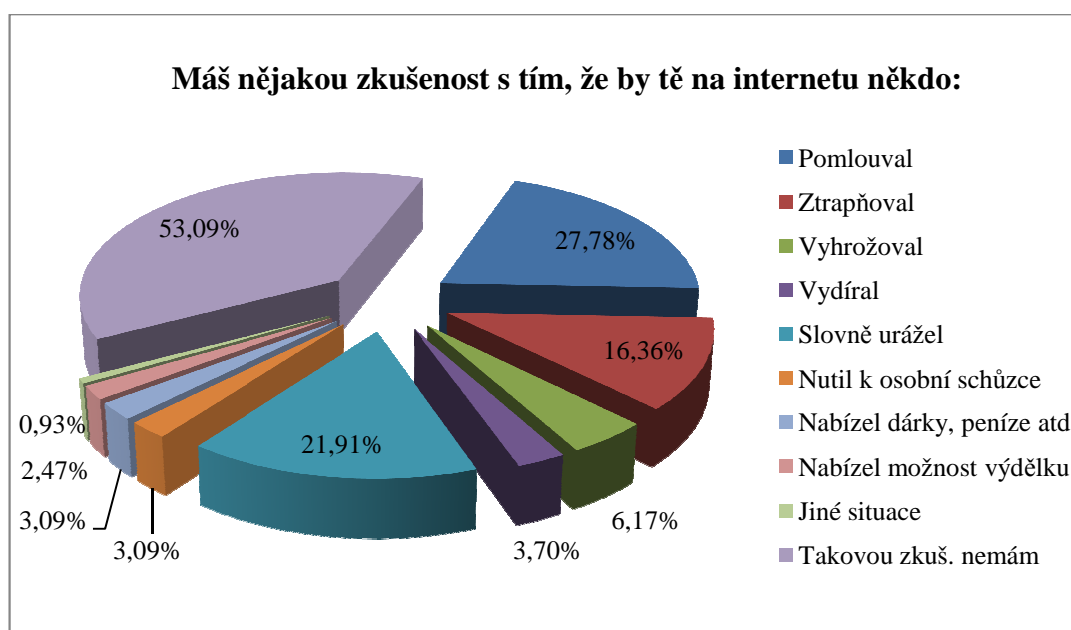
Graf 17: Co bys udělal v případě, že by tě člověk, se kterým ses seznámil na internetu, požádal o schůzku?

Otázka č. 17: Máš nějakou zkušenost s tím, že by tě na internetu někdo:

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Pomlouval	90	27,78%
Ztrapňoval	53	16,36%
Vyhrožoval	20	6,17%
Vydíral	12	3,70%
Slovně urážel	71	21,91%
Nutil k osobní schůzce	10	3,09%
Nabízel dárky, peníze ...	10	3,09%
Nabízel možnost výdělku	8	2,47%
Jiné situace...Jaké?	3	0,93%
Takovou zkuš. nemám	172	53,09%

Tabulka 18: Zkušenosti žáků s negativními jevy na internetu

Otázka č. 17 zjišťuje, mají-li žáci základní školy nějakou negativní zkušenost s ostatními uživateli internetu. Z tabulky vyplývá, že 27,78% (tj. 90 žáků) má zkušenosti s pomluvami, 71 dotazovaných (21,91%) na internetu někdo slovně urážel, 53 (16,36%) ztrapňoval a 20 dotazovaných (6,17%) bylo vyhrožováno. Následuje vydírání (12 žáků, tj. 3,70%), nucení k osobní schůzce (10 žáků, tj. 3,09%) a stejnému počtu žáků někdo nabízel dárky nebo peníze. Možnost výdělku pak někdo nabízel 8 žákům (2,47%). V kategorii „Jiné situace“ uvedli 3 žáci (0,93%) hádky. Z celkového počtu 324 jich 172, tj. 53,09%, žádnou negativní zkušenost nemá.

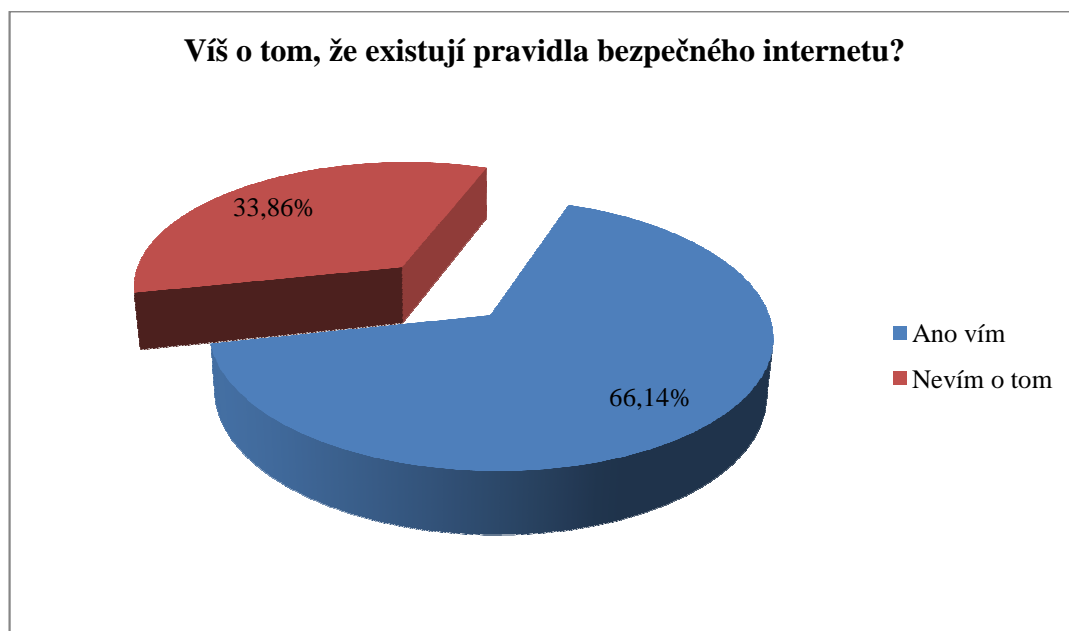
Graf 18: Zkušenosti žáků s negativními jevy na internetu

Otázka č. 18: Víš o tom, že existují pravidla bezpečného internetu?

KATEGORIE	ČETNOST ODPOVĚDÍ	%
Ano vím	211	66,14%
Nevím o tom	108	33,86%

Tabulka 19: Víš o tom, že existují pravidla bezpečného internetu?

Na otázku č. 18 „Víš o tom, že existují pravidla bezpečného internetu“ odpovědělo, z celkového počtu 319, 211 žáků kladně (66,14%), 108 žáků (33,86%) o pravidlech bezpečného internetu neví.

Graf 19: Víš o tom, že existují pravidla bezpečného internetu?

7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ

Předpoklad č. 1: Žáci nejvíce využívají internet ke komunikaci.

K potvrzení či vyvrácení předpokladu č. 1 směřovala otázka č. 3 „K jaké činnosti internet nejvíce využíváš?“ Respondenti měli k dispozici 6 možností odpovědí, z nichž jedna dávala příležitost k doplnění vlastní odpovědi.

Z vyhodnocených dotazníků vyplývá, že 235 (72,53%) žáků nejvíce využívá internet ke komunikaci, 217 (66,98%) pro hraní počítačových her, které jsou následovány vyhledáváním informací (215; 66,36%). Jako nejpoužívanější internetovou činnost uvedlo 188 (58,02%) žáků aktivity na sociálních sítích a 106 (32,72%) žáků prohlížení webových stránek. V kategorii „Jiná odpověď“ žáci uváděli stahování filmů a hudby (12; 3,70%).

Předpoklad č. 1 se potvrdil - žáci nejvíce využívají internet ke komunikaci.

Předpoklad č. 2: Nejpoužívanější sociální síť mezi žáky základní školy je Facebook.

Na předpoklad č. 2 je zaměřena otázka č. 7, která se týká uživatelů sociálních sítí. Na otázku „Na jaké sociální síti jsi zaregistrovaný“ odpovědělo 244 (96,44%) dotazovaných „na Facebooku“. Na dalších místech se umístili sociální síť Lidé (99 žáků, tj. 39,13%), Spolužáci (63 žáků, tj. 24,90%), Twitter (20 žáků, tj. 7,91%), Líbím se ti (16 žáků, tj. 6,32%) a MySpace (15 žáků, tj. 5,93%). V kategorii „Jiná odpověď“ žáci uvedli novou sociální síť Google + (3 respondenti, tj. 1,19%).

Předpoklad č. 2 se potvrdil - nejpoužívanější sociální síť mezi žáky základní školy je Facebook.

Předpoklad č. 3: Většina žáků základní školy zná rizika internetového prostředí.

S třetím předpokladem souvisí otázka č. 12, kde žáci vybírali z několika možností údaje, které o sobě pravdivě nebo nepravdivě na sociálních sítích uvádějí. Dále otázka č. 13, jejímž cílem bylo zjistit, jak mají žáci na sociálních sítích nastaven svůj profil, otázka č. 14, u které jsem zjišťovala názor žáků na to, zda mohou osobní údaje uváděné na sociálních sítích ohrozit jejich bezpečnost. K předpokladu č. 3 směřuje i otázka č. 15, kde respondenti odpovídali na otázku, zda komunikují

prostřednictvím sociálních sítí i s cizími lidmi, a otázka č. 16, kde bylo k dispozici 5 možností odpovědí na otázku „Co bys udělal v případě, že by tě člověk, se kterým ses seznámil na internetu, požádal o osobní schůzku“.

Rekapitulace otázek k předpokladu č. 3

Otázka č. 12: Žáci druhého stupně základní školy na svém profilu sociálních sítí většinou o sobě pravdivé údaje uvádějí (jméno 235 žáků, tj. 92,85%; pohlaví 234 žáků, tj. 92,49%; e-mail a fotografii 187 žáků, tj. 73,91%; věk 121 žáků, tj. 47,83%; telefonní číslo 45 žáků, tj. 17,79%; adresa školy 36 žáků, tj. 14,23%; adresa domů 34 žáků, tj. 13,44%).

Nepřavdivé údaje prezentují žáci o svém věku (89; 35,18%), telefonu (56; 22,13%), adresy domů (53; 20,94%), adresy školy (46; 18,18%), fotografie (28; 11,07%), jménu (17; 6,72%), e-mailu (16; 6,32%) a pohlaví (6; 2,37%).

Otázka č. 13: Svůj profil na sociální síti má 153 (62,70%) žáků nastaven jen pro přátele, 86 (34,96%) žáků má profil veřejný a 7 (2,84%) žáků uvedlo nastavení vlastní (některé údaje veřejné, jiné nastaveny jen pro přátele).

Otázka č. 14: Většina respondentů (105, tj. 41,83%) si myslí, že pravdivé informace, které o sobě na sociální síti uvádí, mohou ohrozit jejich bezpečnost, 88 (35,06%) žáků si to nemyslí a 58 (23,11%) žáků neví.

Otázka č. 15: Prostřednictvím sociálních sítí nekomunikuje s neznámými lidmi 200 (80%) respondentů, 50 (20%) respondentů s nimi komunikuje.

Otázka č. 16: Schůzku s člověkem, se kterým se žáci seznámili na internetu, by odmítlo 117 (47,18%) dotazovaných, 97 (39,11%) žáků by na tuto žádost vůbec nereagovalo. Se schůzkou by souhlasilo, ale informovalo by o ní rodiče nebo jinou dospělou osobu 18 (7,26%) žáků a 13 (5,24%) žáků by o schůzce řeklo sourozencům nebo kamarádům. Pouze 3 (1,21%) žáci by se na schůzku vydali, aniž by o ní někoho informovali.

Závěr pro předpoklad č. 3

Žáci na sociálních sítích většinou uvádí pravdivé informace o svém jménu (235, tj. 92,85%), profil na sociální síti má 153 (tj. 62,70%) žáků nastaven jen pro přátele, rizika spojená s uváděním osobních údajů si uvědomuje 105 (tj. 41,83%) respondentů. Prostřednictvím sociálních sítí nekomunikuje s neznámými lidmi 200 (tj. 80%) dotazovaných a schůzku s člověkem, se kterým se žáci základní školy seznámili na internetu, by odmítlo 117 (tj. 47,18%) dotazovaných.

Z uvedených skutečností usuzuji, že většina žáků základní školy zná rizika internetu a ví o nebezpečích spojených s tímto prostředím.

Předpoklad č. 3 se nepotvrdil - většina žáků základní školy zná rizika internetového prostředí.

Předpoklad č. 4: S negativními vlivy internetového prostředí žáci většinou zkušenosti nemají.

Tímto předpokladem se zabývá otázka č. 17. Respondenti měli možnost z 8 položek negativních internetových jevů vybrat tu, se kterou mají nějakou zkušenost.

Na základě zjištěných odpovědí vyplývá, že 172 (53,09%) dotazovaných žádnou negativní zkušenost s ostatními uživateli internetu nemá, 90 (27,78%) žáků se setkala s pomluvami, 71 (21,91%) respondentů na internetu někdo slovně urážel, 53 (16,36%) žáků ztrapňoval a 20 (6,17%) dotazovaných má již nějakou zkušenost s vyhrožováním. Na dalších místech následuje vydírání (12 žáků, tj. 3,70%), nucení k osobní schůzce a nabídka dárků nebo peněz (10 žáků, tj. 3,09%). Nejméně žáků (8, tj. 2,47%) má zkušenost s nabídkou výdělku.

Předpoklad č. 4 se potvrdil - s negativními vlivy internetového prostředí žáci většinou zkušenosti nemají.

ZÁVĚR

Informační a komunikační technologie hrají důležitou roli v životě mnoha dospělých a není pochyb o tom, že zaujímají významné postavení i u dětí. Otázkou však zůstává, zda jsou zejména děti připraveny na tento virtuální svět, který je pro ně tolik přitažlivý, ale může být i nebezpečný.

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou internetového prostředí, která vyžaduje se snižujícím se věkem připojujících uživatelů stále větší pozornost. V teoretické části jsem představila internetové sociální sítě a poukázala na rizika, která jsou s nimi spojená. V jednotlivých kapitolách jsem podrobně popsala negativní jevy internetového prostředí, seznámila s prevencí proti virtuálním nebezpečím, nastínila specifika internetové komunikace a přiblížila projekty zabývající se otázkou rizikového chování na internetu.

V praktické části bakalářské práce jsem formou dotazníkového šetření zjišťovala, k jaké činnosti žáci druhého stupně základní školy internet nejvíce používají a zda jsou obeznámeni s riziky tohoto prostředí. Dále jsem se snažila odhalit rozšířenost a popularitu internetových sociálních sítí mezi žáky a zmapovat, jaké osobní údaje na těchto webových stránkách uvádí.

Dotazník, který jsem použila, byl sestaven na základě stanovených předpokladů, které byly po ukončení výzkumu vyhodnoceny. Z celkem čtyř předpokladů se potvrdily tři. Za prvé se potvrdila skutečnost, že žáci základní školy nejvíce využívají internet ke komunikaci, dále se potvrdila oblíbenost sociální sítě Facebook a v neposlední řadě se potvrdilo, že většina žáků nemá zkušenost s negativními vlivy internetového prostředí. Předpoklad č. 3 se nepotvrdil - většina žáků základní školy zná rizika internetového prostředí.

Na základě zjištěných údajů mohu konstatovat, že internet je pravidelnou součástí dne většiny dětí druhého stupně základní školy. Žáci na internetu preferují komunikaci zejména prostřednictvím sociálních sítí, e-mailu a komunikačního programu Skype. Sociální sítě jsou u dětí velice oblíbené, Facebook pak u nich zaujímá výsadní postavení. Tato celosvětově nejrozšířenější sociální síť nabízí velké množství nejrozličnějších aktivit, z nichž je komunikace a možnost více zábavy u dětí hlavním

důvodem přihlášení na tyto stránky. Za pozornost stojí také skutečnost, že se žáci na sociální sítě registrují i proto, aby nebyli za svými spolužáky pozadu.

Z hlediska zabezpečení osobních údajů žáků na sociální síti je potěšující zjištění, že většina uživatelů má svůj profil nastaven jen pro „přátele“. Je už další otázkou, zda neznámým lidem, kteří o „přátelství“ požádají, dotyčný toto „přátelství“ potvrdí, či nikoli.

Sociální sítě jsou pro mnoho lidí neodmyslitelným zdrojem informací a zábavy. Mohou se však stát hrozbou pro každého, kdo o sobě prozradí příliš mnoho informací. Žáci základní školy na internetu nejčastěji vystavují údaje o svém jménu a pohlaví, poměrně velké procento však uvádí i svůj e-mail a fotografii. Zajímavé je zjištění, že i přes uváděné osobní údaje, si většina žáků myslí, že jejich vystavení může ohrozit jejich bezpečnost.

V souvislosti s riziky internetu se nejvíce hovoří o kyberšikaně, která je velkým problémem v řadě zemí. Šikana v kyberprostoru je těžko postihnutelná, neboť útočník má nad obětí jistou převahu - využívá anonymity tohoto prostředí. Přestože většina žáků s negativními internetovými jevy žádnou zkušenost nemá, s kyberšikanou se již podle výsledků mého výzkumu někteří žáci druhého stupně setkali. Výzkum se však tohoto tématu jen dotkl a bylo by jistě přínosné věnovat se mu podrobněji.

Kybergrooming, tedy manipulativní komunikace, patří mezi další internetová rizika, která mohou ohrozit bezpečnost dětí. Ve spojení s ním jsem do dotazníku zařadila dvě otázky, po jejichž vyhodnocení bylo zjištěno, že majoritní část žáků základní školy s neznámými lidmi na internetu nekomunikuje a na žádost o osobní schůzku by většina z nich nereagovala nebo ji odmítla.

Rizika spojená s internetovým prostředím se dotýkají každého, kdo se na internet připojí. Pro děti, které se v tomto světě ještě dostatečně neorientují, může být pobyt v kyberprostoru o to větším rizikem. Protože doma se děti setkávají s počítačem nejdříve, záleží zejména na rodičích, jak budou své děti provádět tímto, pro ně tolik lákavým, světem a jaká pravidla a návyky ohledně počítače zavedou. Fungující komunikace a zájem rodičů o internetové aktivity svých dětí je pak nejlepší prevencí.

Úkolem školy by mělo být seznámení žáků se všemi negativními jevy na internetu a zejména s pravidly bezpečného chování. I když většina z nich si myslí, že osobní informace uváděné na sociální síti mohou ohrozit jejich bezpečnost, 35,06%

žáků si to nemyslí a 23,11% neví. Musím také upozornit na skutečnost, že 33,86% žáků nikdy neslyšelo o pravidlech bezpečného internetu. Přestože existuje poměrně mnoho webových stránek zabývajících se touto problematikou, děti si jen těžko tyto stránky sami od sebe vyhledají. Myslím, že zavedení tématu bezpečného chování na internetu do učebních osnov např. informatiky nebo občanské výchovy by přispělo k větší informovanosti a tím i vyvarování se rizik.

Seznam použité literatury

1. BARÁNEK, T. *Smileys: stručný průvodce emotivní elektronickou komunikací*. Praha: Computer Press, 2000. ISBN 80-7226-294-7
2. DIVÍNOVÁ, R. *Cybrsex: forma internetové komunikace*. Praha: Triton, 2005. 168 s. ISBN 80-7254-636-8
3. JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007. 208 s. ISBN 978-80-7367-287-4
4. JIROVSKÝ, V. *Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství*. Praha: Grada, 2007. 288 s. ISBN 978-80-247-1561-2
5. KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. 336 s. ISBN 978-80-7367-871-5
6. KOPECKÝ, K. *Moderní trendy v elektronické komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007. 100 s. ISBN 978-80-85783-78-0
7. KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace: příručka pro učitele a rodiče*. Olomouc: Net University, 2010. 35 s. ISBN 978-80-254-7866-0
8. KŘÍŽ, J. *Velký frekvenční slovník počítačů*. Ostrava: Montanex, 1995. ISBN 80-85780-47-X
9. NOVOTNÁ, E. *Lokální ankety*. Praha: Oeconomica, 2004. 55 s. ISBN 80-245-0829-X
10. OLIVER, D. *500 internet: pět set rad, tipů a technik*. Praha: Slovart, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7391-148-5
11. ROTTOVÁ, N., aj. *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Plzeň: Člověk v tísní, statutární město Plzeň, 2009. 108 s. ISBN 978-80-86961-78-1
12. SAK, P., aj. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7367-230-0
13. ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003. 160 s. ISBN 80-7254-360-1
14. TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*. Praha: Návrat domů, 2009. 248 s. ISBN 978-80-7255-191-0
15. VÁGNEROVÁ, K., aj. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. 2. vydání. Praha: Portál, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7367-912-5

16. VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000. 264 s. ISBN 80-7178-291-2

Internetové zdroje

1. ADIKTOLOGICKÁ AMBULANCE. *Jak se závislost na internetu definuje*. [online]. 28. 11. 2010. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z WWW: <<http://poradna.adiktologie.cz/article/zavislost-na-internetu/jak-se-zavislost-na-internetu-definuje/>>
2. BEZPEČNĚ-ONLINE. CZ. *O projektu*. [online]. 2011. [cit. 2011-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecne-online.cz/o-projektu>>
3. BEZPEČNÝ INTERNET. CZ. *O projektu*. [online]. [cit. 2011-08-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/o-projektu/default.aspx>>
4. BEZPEČNÝ INTERNET. CZ. *Phishing a pharming*. [online]. [cit. 2011-08-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/pokrocily/internetove-bankovnictvi/phishing-a-pharming.aspx>>
5. BEZPEČNÝ-NET. *Co je to Flaming* [online]. 20. 12. 2009. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecny-net.estranky.cz/clanky/nebezpecne-komunikacni-praktiky/Flaming.html>>
6. BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Nebezpečné pronásledování*. [online]. 21. 04. 2009. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/>>
7. DOČEKAL, D. *Česko a sociální sítě v číslech*. Lupa.cz [online]. 05. 08. 2011. [cit. 2011-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/cesko-a-socialni-site-v-cislech/>>
8. E-BEZPEČÍ. *Co je hoax* [online]. 18. 05. 2008. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/25/40/lang,czech/>>
9. E-BEZPEČÍ. *Co je phishing* [online]. 04. 10. 2008. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/47/42/lang,czech/>>
10. E-BEZPEČÍ. *Kybergrooming*. [online]. 13. 09. 2008. [cit. 2011-07-27]. Dostupné z: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/125-42>>
11. E-BEZPEČÍ. *Kyberšikana a prevence*. [online]. 24. 05. 2008. [cit. 2011-07-07]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/29/39/lang,czech/>>

12. E-BEZPEČÍ. *Manipulativní komunikace jako fenomén online komunikačních prostředí*. [online]. 27. 02. 2009.[cit. 2011-07-28]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/121/63/lang,czech/>>
13. E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE. *E-Nebezpečí pro učitele*. [online]. 2011. [cit. 2011-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/informace-o-projektu/o-projektu>>
14. EUROPA. *Stále mladší děti využívají sociální sítě a mnohé z nich nevědí o rizicích pro soukromí* [online]. 18. 04. 2011 [cit. 2011-06-18]. Dostupné z WWW: <http://www.ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/11_479_cs.htm>
15. FACEBOOK.COM. *Historie Facebooku* [online]. 2011. [cit. 2011-06-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.facebookonline.cz/historie-facebooku/>>
16. Facebook - síť přátel. Informační bulletin [online]. 2010, č. 1 [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW: <http://www.uouu.cz/files/zpravodaj/bulletin_2010_01.pdf>
17. HORKÁ LINKA. CZ. *Horká linka*. [online]. 2009. [cit. 2011-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://horka-linka.saferinternet.cz/>>
18. INTERNETHOTLINE. *Facebook: svoji naivitou si můžeme způsobit problémy*. [online]. 02. 02. 2011. [cit. 2011-08-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.internethotline.cz/aktuality-2011/3.htm>>
19. INTERNETHOTLINE. *Projekt Internet Hotline*. [online]. [cit. 2011-08-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.internethotline.cz/projekt-internet-hotline.htm>>
20. KÁBRT, F. *Bezpečnost počítačových sítí a internetu*. Informační bulletin [online]. 2010, č. 1 [cit. 2011-08-08]. Dostupné z: WWW: <http://www.uouu.cz/files/zpravodaj/bulletin_2010_01.pdf>
21. KOPECKÝ, K. *Co je sexting* E-Bezpečí [online]. 23. 05. 2009. [cit. 2011-07-03]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/154/19/lang,czech/>>
22. KOPECKÝ, K. *Informace o projektu*. E-Bezpečí [online]. 2011. [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>>
23. KOPECKÝ, K. *Proč vlastně E-Bezpečí?*. E-Bezpečí [online]. 29. 10. 2009. [cit. 2011-07-26]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/57/54/lang,czech/>>

24. KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Kyberšikana u českých dětí - závěry z výzkumného šetření projektu E-Bezpečí a Centra PRVOK 2009*. E-Bezpečí [online]. 04. 02. 2010. [cit. 2011-07-29]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/247/22/lang,czech/>>
25. MARTÍNEK, O. *Lide.cz*. Irecenze.net [online]. 08. 12. 2009.[cit. 2011-06-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.irecenze.net/lide-cz/>>
26. MICROSOFT. *86 procent dětí může na internet již od sedmi let, většinou však pod dozorem*. [online]. 12. 05. 2011. [cit. 2011-08-01]. Dostupné z WWW: <http://www.microsoft.com/cze/presspass/msg/20110512_news2.msp>
27. MODERNÍ VÝUKA. *Rodiče a opatrnost: bezpečné používání podle věku*. [online]. [cit. 2011-08-12]. Dostupné z WWW: http://www.modernivyuka.cz/spravce/SecCur/html/v_turvallisuus_ja_lapsen_ika.htm
28. *Není jenom Facebook*. Informační bulletin [online]. 2010, č. 1 [cit. 2011-08-09] Dostupné z: <http://www.uouu.cz/files/zpravodaj/bulletin_2010_01.pdf>
29. NEŠPOR, K. *Co je a co není závislost*. Drogový informační server [online]. 18. 05. 2010. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z WWW: <http://www.drogy.net/clanek/co-je-a-co-neni-zavislost_2006_07_07.html>
30. NÝVLTOVÁ, T. *Sociální sítě*. Kisk: Kabinet informačních studií a knihovnictví [online]. 18. 06. 2010. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW: <http://kisk.phil.muni.cz/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_s%C3%ADt%C4%9B>
31. PAVLÍK, V. *Bezpečnost na sociálních sítích*. Remix - regionální mix informací [online]. 2009. [cit. 2011-07-29]. Dostupné z WWW: <<http://remix.nicm.cz/bezpecnost-na-socialnich-sitich/>>
32. PÍRKO, M. *Proč je komunikace na Internetu jiná* Lupa.cz [online]. 19. 10. 2007. [cit. 2011-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/psychologicke-aspekty-internetove-komunikace/>>
33. PLATKO, O. *Sociální sítě 1. díl*. O webu.cz. [online]. 29. 06 2009. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW: <<http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-1-dil>>

34. PLATKO, O. *Sociální sítě 2. díl, společné prvky*. O webu.cz. [online]. 02. 07. 2009. [cit. 2011-08-09]. Dostupné z WWW:
< <http://owebu.blogger.cz/Internet/Socialni-site-2-dil-spolecne-prvky>>
35. POMOCONLINE. CZ. *O projektu*. [online]. 2010. [cit. 2011-08-03].
Dostupné z WWW: < <http://www.pomoconline.cz/o-projektu/o-projektu>>
36. SAFERINTERNET. CZ. *O nás*. [online]. 2011. [cit. 2011-08-02].
Dostupné z WWW: <<http://www.saferinternet.cz/o-nas>>
37. SEZNAM. CZ - O NÁS. *Lidé.cz* [online]. Duben 2011. [cit. 2011-06-21].
Dostupné z WWW: <<http://onas.seznam.cz/cz/lide-cz.html>>
38. SPOLUŽÁCI. CZ [online]. 2011. [cit. 2011-06-22]. Dostupné z WWW:
<<http://www.spoluzaci.cz/>>
39. SYMBIO. *Social Networking* [online]. 2011.[cit. 2011- 06-18]. Dostupné z WWW:
<<http://www.symbio.cz/slovník/social-networking-socialni-site.html>>
40. VÁCHA, P., aj. *Rizikové chování u žáků devátých tříd v návaznosti na virtuální prostředí*. [online]. [cit. 2011-08-04]. Dostupné z WWW:
<<http://www.raabe.cz/files/produkty/soubory/vacha%20-%20b%201.29.pdf>>
41. VLACH, R. *Sociální sítě*. Na volné noze. [online]. 11 12. 2009. [cit. 2011-08-09].
Dostupné z WWW: < <http://navolnenoze.cz/blog/socialni-site/>>
42. VLACHOVÁ, M. *Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou*. E-bezpečí [online]. 20. 11 2009. [cit. 2011-07-28]. Dostupné z WWW:
<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/6/lang,czech/>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Věk respondentů	36
Tabulka 2: Pohlaví respondentů.....	37
Tabulka 3: Používáš internet?	38
Tabulka 4: K jaké činnosti internet nejvíce používáš?.....	39
Tabulka 5: Jaké nástroje komunikace na internetu nejvíce používáš?.....	40
Tabulka 6: Jaká je podle tebe výhoda internetové komunikace?.....	41
Tabulka 7: Jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti?	42
Tabulka 8: Nejpoužívanější sociální síť.....	43
Tabulka 9: Co tě vedlo k tomu, aby ses zaregistroval na nějakou sociální síť?	44
Tabulka 10: Jak často sociální síť navštěvuješ?.....	45
Tabulka 11: Umístění počítače, který žáci používají.....	46
Tabulka 12: Ví alespoň jeden z rodičů, že jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti? ...	47
Tabulka 13: Pravdivé a nepravdivé informace, které žáci o sobě na sociálních sítích uvádí.....	48
Tabulka 14: Profil na sociální síti	50
Tabulka 15: Myslíš si, že informace, které o sobě na sociální síti uvádíš, mohou ohrozit tvoji bezpečnost?.....	51
Tabulka 16: Komunikuješ prostřednictvím sociální sítě i s neznámými lidmi?	52
Tabulka 17: Co bys udělal v případě, že by tě člověk, se kterým ses seznámil na internetu, požádal o schůzku?	53
Tabulka 18: Zkušenosti žáků s negativními jevy na internetu.....	54
Tabulka 19: Víš o tom, že existují pravidla bezpečného internetu?	55

Seznam grafů

Graf 1: Poměr žáků podle věku.....	36
Graf 2: Pohlaví respondentů	37
Graf 3: Používáš internet?	38
Graf 4: K jaké činnosti internet nejvíce používáš?	39
Graf 5: Nejpoužívanější nástroje komunikace	40
Graf 6: Výhoda internetové komunikace	41
Graf 7: Jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti?	42
Graf 8: Nejpoužívanější sociální síť	43
Graf 9: Co tě vedlo k tomu, aby ses zaregistroval na sociální síť?	44
Graf 10: Jak často sociální síť navštěvuješ?	45
Graf 11: Umístění počítače, který žáci používají.....	46
Graf 12: Ví alespoň jeden z rodičů, že jsi zaregistrovaný na sociální síti?.....	47
Graf 13: Poměr pravdivých a nepravdivých informací, které žáci o sobě na sociálních sítích uvádí	49
Graf 14: Profil na sociální síti	50
Graf 15: Myslíš si, že informace, které o sobě na sociální síti uvádíš, mohou ohrozit tvoji bezpečnost?	51
Graf 16: Komunikuješ prostřednictvím sociální sítě i s neznámými lidmi?	52
Graf 17: Co bys udělal v případě, že by tě člověk, se kterým ses seznámil na internetu, požádal	53
o schůzku?	53
Graf 18: Zkušenosti žáků s negativními jevy na internetu.....	54
Graf 19: Víš o tom, že existují pravidla bezpečného internetu?	55

Přílohy

Příloha č. 1: Základní emotikony,⁸⁸ vlastní úprava

Emotikon	Význam
:-)	Úsměv; to jsem myslel z legrace; to mě pobavilo
:~)	Hlasitý smích; to mě hodně pobavilo
:-D	Řehot; hlasitý smích
;-)	Spiklenecké mrknutí jedním okem; žert
:-(Smutek; to se mi nelíbí
:-(To je tragédie
;-)	Pláč
:')	Ukápala mi slza radosti
:-]	Neupřímný úsměv
:-[Neupřímná lítost
:-I	Neutrální výraz
:-/	Tak nevím; jsem v rozpacích;
:-o	Údiv
:-O	Zděšení
8-o	To vypadá fantasticky; to vypadá hrůzyplně
:-&	To jsem se teda zamotal
:-p	Vyplazený jazyk
:-X	Tohle nesmím říct
>:(Naštvaní
o:)	Andílek
>:)	Čertík
:-*	Polibek

Používají se také varianty bez pomlčky místo „nosu“, např. :) znamená totéž, co :-).

⁸⁸ BARÁNEK, T. *Smileys: stručný průvodce emotivní elektronickou komunikací*. Praha: Computer Press, 2000.

Příloha č. 2: Příklady internetového slangu,⁸⁹ vlastní úprava

Slang	Význam
Ajtřák	Správce sítě
Ataráč	Počítač ATARI
Brouzdat, surfovat	Prohlížet si internetové stránky
Dylítnout, dylítovat	Vymazat, použít klávesu delete
Emajl, ímej, mejl	E-mail, electronic mail
Gigáč	Kapacita, objem o velikosti 1 GB
Hárd	Pevný disk, (harddisk)
Kopírák	Kopírovací program
Kropič	Hráč počítačových her
Kropírna	Počítačová hra, ve které se příliš střílí
Lama	Méně chápavý uživatel počítače
Lejzlovka	Laserová tiskárna
Myšák, myška	Počítačová myš
Networkář, síťář	Specialista na počítačové sítě
Odklepnout	Potvrdit příkaz
Odzipovat	Dekomprimovat archiv vytvořený programem PKZIP
Optřák	Optický disk
Pařan	Vášnivý hráč počítačových her
Pecka, písí, komp	Osobní počítač (PC)
Překopat	Změnit nastavení počítače
Rozpakovat	Dekomprimovat archivní soubor
Vindousácký	Týkající se MS WINDOWS
Zazipovat	Zkomprimovat programem PKZIP

⁸⁹ KRÍŽ, J. *Velký frekvenční slovník počítačů*. Ostrava: Montanex, 1995.

Příloha č. 3: Dotazník

DOTAZNÍK

Chlapci a děvčata, obracím se na Vás se žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, který je zaměřen na problematiku internetového prostředí. Jeho cílem je zjistit, jaké sociální sítě žáci základní školy nejvíce využívají, zda si uvědomují rizika, se kterými se zde mohou setkat, příp. mají-li s negativními vlivy již zkušenosti.

Dotazník je anonymní, proto Vás prosím o vyplnění pravdivých informací. Získaná data jsou důležitá pro mou bakalářskou práci na téma „Internet a jeho rizika z pohledu žáků základní školy“.

Děkuji

Věk

Třída

Základní škola

Své odpovědi označ křížkem. V případě výběru jiné odpovědi, zaškrtnutý čtvereček přeškrtni (zaškrtej) celý a označ jiný.

1. Jsem:

dívka

chlapec

2. Používáš internet?

ano

ne

Pokud jsi odpověděl/a ne, další otázky již nevyplňuj

3. K jaké činnosti internet nejvíce využíváš? (možnost zaškrtnutí více odpovědí)

- ke komunikaci (chat, e-mail, Skype apod)
- k vyhledávání informací
- k hraní PC her
- k prohlížení webových stránek
- k aktivitám na sociálních sítích (Facebook, Spolužáci, Lidé...)
- jiná odpověď.....

4. Jaké nástroje komunikace na internetu nejvíce používáš? (možnost zaškrtnutí více odpovědí)

- e-mail
- chat
- ICQ
- Skype
- sociální síť (Facebook, Twitter, Spolužáci, Lidé ...)
- jiná odpověď.....

5. Jaká je podle tebe výhoda internetové komunikace? (možnost zaškrtnutí více odpovědí)

- možnost komunikace na dálku
- rychlost doručení zpráv
- komunikace s více lidmi najednou
- svobodné vyjadřování (píši, co chci)
- anonymita (místo jména nick - nikdo neví, kdo jsem)
- možnost jiné identity (můžu být tím, kým chci)
- jiná odpověď.....

6. Jsi zaregistrovaný/á na nějaké sociální síti? (POZOR, k internetovým sociálním sítím nepatří komunikační programy ICQ, Skype, QIP, Miranda)

- ano
- ne V případě této odpovědi pokračuj od otázky č. 17.

7. Na jaké? (možnost zaškrtnutí více odpovědí)

- Facebook
- Twitter
- MySpace
- Spolužáci
- Líbím se ti
- Lidé
- jiné ... Jaké?.....

8. Co tě vedlo k tomu, aby ses zaregistroval na sociální síť?

(možnost zaškrtnutí více odpovědí)

- možnost více zábavy (hry, kvízy, video, hudba apod.)
- komunikace
- poznávání více lidí
- získávání informací
- abych nebyl-a za svými spolužáky pozadu
- jiná odpověď.....

9. Jak často sociální síť navštěvuješ?

- denně
- několikrát týdně
- několikrát měsíčně
- příležitostně

10. Počítač, který používáš je umístěn:

- v mém pokoji
- v obýváku
- v ložnici rodičů
- jiná odpověď.....

11. Ví alespoň jeden z rodičů, že jsi zaregistrovaný na nějaké sociální síti?

- ano
 ne
 nevím

12. Mezi informace, které na sociální síti o sobě uvádíš, patří:

Jsou tyto informace pravdivé nebo nepravdivé? (možnost zaškrtnutí více odpovědí)

☐ jméno	☐ pravdivé	☐ nepravdivé
☐ věk	☐ pravdivé	☐ nepravdivé
☐ pohlaví	☐ pravdivé	☐ nepravdivé
☐ e-mail	☐ pravdivé	☐ nepravdivé
☐ telefon	☐ pravdivé	☐ nepravdivé
☐ adresa domů	☐ pravdivé	☐ nepravdivé
☐ adresa školy	☐ pravdivé	☐ nepravdivé
☐ fotografie	☐ pravdivé	☐ nepravdivé

13. Tvůj profil na sociální síti je:

- veřejný
 nastaven jen pro přátele
 jiná odpověď.....

14. Myslíš si, že pravdivé informace, které o sobě na sociální síti uvádíš, mohou ohrozit tvoji bezpečnost?

- ano
 ne
 nevím

15. Komunikuješ prostřednictvím sociální sítě i s neznámými lidmi?

ano

ne

16. Co bys udělal v případě, že by tě člověk, se kterým ses seznámil na internetu, požádal o osobní schůzku.

odmítl/a bych

nereagoval/a bych a veškerý kontakt bych přerušil/a

souhlasil/a bych, ale řekl/a bych o tom rodičům nebo nějaké dospělé osobě

souhlasil/a bych, ale řekl/a bych o tom kamarádům nebo sourozencům

souhlasil/a bych - o schůzce bych nikoho neinformoval/a

17. Máš nějakou zkušenost s tím, že by tě na internetu někdo:

(možnost zaškrtnutí více odpovědí)

pomlouval

ztrapňoval

vyhrožoval

vydíral

slovně urážel

nutil k osobní schůzce

nabízel dárky, peníze apod.

nabízel možnost výdělků (např. v modelingu)

jiné situace... Jaké

takovou zkušenost nemám

18. Víš o tom, že existují pravidla bezpečného internetu?

ano vím

nevím o tom

Děkuji za Tvůj čas a trpělivost při vyplňování dotazníku.